LAISVĖ
Weekly
102-02 Liberty Ave.
Ozone Park, N. Y. 11417
Telephone: 641-6887
Area Code 212

Entered as second class matter at the Post Office of Jamaica, N. Y., under the Act of March 3, 1879.

LAISVĖ

THE LITHUANIAN WEEKLY

LAISVĖ—LIBERTY
Savaitinis
Jungtinėse Valstijose $10.00
Kanadoje $10.00
Kitur užsienyje $12.00
Pavienio egzemplioriaus kaina 25 centai

PRICE 25 c

NO. 32 ★ ★ ★ ★ ★ ★ PENKTADIENIS, RUGPIŪČIO 12, 1977 OZONE PARK, N. Y. 11417 ★ ★ ★ ★ ★ ★ METAI 66-IEJI

KRISLAI

Nemaloni žinia
Imk, skaityk ir didžiuokis
Nejaugi?
Jau ir jie riejasi

A. BIMBA

Iš leidyklos gavome pranešimą, kad jau už šį "Laisvės" numerį turėsime mokėti apie šešiomis dešimtimis dolerių daugiau. Tai labai, labai nemaloni žinia. Kaip žinoma, per vasaros karščius ir taip laikraščio pajamos labai sumažėja, o čia išleidimas dar pabranginamas!

Labai prašome visų skaitytojų ir rėmėjų tuo susirūpinti ir po dolerį kitą paaukoti laikraščio reikalams.

□

Beveik tomis pačiomis dienomis gavau labai gražiai ir rūpestingai Lietuvoje išleistas tris svarbias knygas, būtent: būrio istorikų, filologų, matematikų, gamtininkų ir kitų mokslininkų paruoštą "Vilniaus Universiteto Istorija 1579-1803," LTSR Ministrų Tarybos pirmininko Juozo Maniušio "Tarybų Lietuva: laimėjimai ir perspektyvos," ir 28 metus išgyvenusio emigracijoje Vytauto Alseikos "Trys dešimtmečiai emigracijoje."

Skaitau ir negaliu atsidžiaugti. Nuoširdžiausiai dėkoju jų autoriams.

Šie jūsų kūriniai yra labai rimtas, svarbus įnašas į lietuvių tautos istoriją.

□

Eina gandai, kad Jungtinių Valstijų, Egipto ir Izraelio vyriausybės yra pasimojusios eliminuoti (pašalinti) Tarybų Sąjungą ir Palestinos Išsilaisvinimo Organizaciją iš dalyvavimo Vidurio Rytų problemų sprendime. Esą planuojama neatnaujinti Ženevos konferencijos, kurios pirmininkėmis yra Tarybų Sąjunga ir Jungtinės Valstijos, o Izraelio ir arabiškų šalių užsienio reikalų ministrams susirinkti Washingtone ir spręsti Vidurio Rytų krizę. Aišku, kad tokiame susirinkime ir sprendime neturėtų balso nei Tarybų Sąjunga, nei Palestinos Išsilaisvinimo Organizacija. Toks susirinkimas būtų pilnoje Washingtono ir Tel Aviv kontrolėje.

Bet toks JAV ir Izraelio ėjimas neduotų taikos. Jau pranešama, kad Sirija ir Jordanas tam planui pasipriešino ir žada tokiame susirinkime nedalyvauti. Jų pavyzdį paseks ir visa eilė kitų arabiškų šalių.

Jeigu tik tiek teduos paskutinė valstybės sekretoriaus Cyrus Vance Vidurio Rytuose misija, tai ji daug žalos padarys pastangoms Vidurio Rytuose sukurti visiems naudingą, pastovią taiką.

□

Pastebėjau, kad jau imasi už čiuprynų Chicagos menševikiškų "Naujienų" redaktorius Martynas Gudelis ir Bostono "Keleivio" redaktorius Jackus Sonda. Vis tuo pačiu išeivijos santykių su gimtuoju kraštu Tarybų Lietuva klausimu.

Martynas sieksniniuose vedamuosiuose susijaudinęs skundžiasi, kad kokio ten Vanago lūpomis Jackus jį apšmeižė, apmelavo ir išniekino. Niekados jis jam nebedovanosiąs. Seniau, kai dar Michelsonas "Keleivį" redagavo ir "Maikį su Tėvu" rašė, kilę nesusipratimai tarp "N." ir "K.", girdi, būdavo išsprendžiami susirašinėjimais bei asmeniniais kontaktais. Tik pastaruoju laiku Jackus Sonda pamiršęs visokį laikraštinį padorumą ir pradėjes viešai per laikraštį į ji giliai atsikrankštęs spjaudyti. Todėl jis dabar turįs pilną teisę jam atsimokėti tuo patimi . . .

Mes tik galime palinkėti Martynui ir Jackui didžiausios sekmės.

Pagalba ne alkanuosius maitinti, bet vieniems kitus žudyti!

Washingtonas. — Prezidentas Carteris skubotai pasirašė bilių, skiriantį užsienio šalių pagalbai $3,200,000,000. Tik nė valandėlei nereikia įsivaizduoti, jog ši milžiniška suma skiriama maitinimui nesuskaitomų milijonų alkanųjų Afrikoje, Azijoje bei Lotynų Amerikoje. Kiekvienas jos doleris yra skiriamas ir turi būti išleistas tiktai militarinei pagalbai—ginklavimuisi, modernizavimui, gerinimui, pajėginimui karinių pabūklų.

Su šia didele Amerikos teikiama pagalba yra labai įdomu ir tas, kad beveik visa ji skiriama Izraeliui ir arabiško Vidurio Rytų šalims. O, kaip žinia, tarpe tų šalių ir Izraelio gali bet kurią dieną įvykti naujas ginkluotas susikirtimas.

Ir štai dabar mūsų vyriausybė vietoje dėti visas pastangas, kad tokio konflikto būtų išvengta, kad Vidurio Rytuose būtų sukurtos sąlygos pastoviai taikai, abi jau ir taip gerai ginkluotas puses dar labiau ginkluoja, kad konflikto atsitikime jos galėtų viena kitai kuo daugiausia žalos, nuostolio, sunaikinimo padaryti!

O kad tarp Izraelio ir arabų santykiai dar labiau blogėja, tai paliudija ir vėliausias pranešimas iš Vidurio Rytų, kad karingieji izraeliečiai planuoja greitu laiku pradėti kurti Jordano upės vakarinėje pusėje okupuotose arabų žemės visą eilę naujų nausėdijų (kaimų), ką arabiškos šalys griežčiausiai smerkia. Premjeras Begin ir jo vadovaujama izraeliečių klika, matyt, jaučiasi, kad jie tam savo žygiui negaus iš Washingtono pasmerkimo.

Cyprus salos Graikų vado mirtis

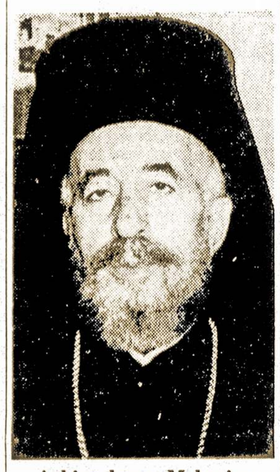

Arkivyskupas Makarios

Nicosia, Cyprus. — Rugpiūčio 3 dieną mirė visame pasaulyje girdėtas ir žinomas Cyprus salos prezidentas Arkivyskupas Makarios. Jo vardas pradėjo garsėti su 1960 metais, kai Cyprus, Anglijos kolonija, laimėjo nepriklausomybę ir tapo respublika. Saloje yra 647,000 gyventojų. Trys ketvirtadaliai jų yra graikų kilmės, ir jie Makarios išsirinko savo prezidentu.

Velionis buvo dar tik 63 metų amžiaus. Dar nežinia, kas jo vietą užims.

Salos gyventojų mažuma yra turkai. Tarp jų ir graikų eina "amžina" kova.

Platus bendras frontas rinkimams

Costa Rica. — Šioje šalyje 1978 metais įvyks visuotini rinkimai. Jiems uoliai rengiasi įvairios politinės partijos, kurių tiek, jog net sunku jas visas besiskaityti. Rinkimams susidarė platus liaudies bendras frontas, į kurį įeina šios keturios partijos: Costa Ricos Marksistinė Partija, Liaudies Avangardo Partija, Socialistų Partija ir Darbo Partija.

Koalicijai rinkimus laimėti progos puikios.

Pilnai pritaria kritikavimui Carterio

Didžiosios juodųjų žmonių organizacijos Nacionalio Susivienijimo už Spalvotų Žmonių Pažangą direktorius Benjamin Hooks sako, kad jis šimtu procentų pritaria Nacionalinės Lygos direktoriaus Vernon Jordano kritikavimui prezidento Carterio už nevykdymą per rinkimus padarytų pažadų. Tai reiškia vieningą šalies juodųjų žmonių nepasitenkinimą Carterio, už kurio išrinkimą jie taip energingai darbavosi, prezidentavimu. Jie jaučiasi smarkiai suviltais.

Planuojamas juodųjų amerikiečių ateinantį mėnesį kongresas išdirbimui reikalavimų prezidentui ir Kongresui.

Naujo departamento direktorius

James R., Schlesinger

Washingtonas. — Kongresas užgyrė ir prezidentas Carteris jau įkūrė naują federalinį Energijos Departamentą ir jo direktoriumi paskyrė James R. Schlesinger. Departamentas turėsiąs 20,000 darbuotojų.

Svečias iš tolimosios Afrikos

Washingtonas. — Šiuo laiku Jungtinėse Valstijose lankosi Tanzanijos prezidentas Julius K. Nyerere ir tariasi su mūsų prezidentu Carteriu. Vizito misija—gauti ekonominės ir militarinės pagalbos.

Tanzanijos respublika yra viena iš besivystančių Afrikos šalių.

Nuotraukoje: Prezidentas ir svečias Baltuosiuose Rūmuose. Nyerere įteikia prezidentui afrikietiško stiliaus gražią pasiramstymui lazdelę kaip suvenyrą.

Amerikos unijistų viešnagė Tarybų Sąjungoje

Tarybinių darbo unijų kvietimu Tarybų Sąjungoje lankėsi iš vienuolikos narių United Electrical, Radio and Machine Workers of America (UE) unijos delegacija. Ji plačiai susipažino su tarybinių darbo unijų veikla. Ji buvo pasiekusi net tolimąjį Sibirą. Ten daryta ir ši nuotrauka. Joje parodomas amerikiečių unijistų susitikimas su Sibiro darbo unijų veikėjais.

Bendros biologų studijos

Fairbanks, Alaska. — Čia turime dar vieną tarybinių ir amerikinių mokslininkų naudingo bendradarbiavimo pavyzdį. Šiuo laiku biologai iš Alaskos Universiteto ir Tarybinio Biologinių Problemų Šiaurėje Instituto atlieka bendrus ekologinius tyrinėjimus. Kadangi Alaskos ir Tarybų Sąjungos tolimosios šiaurės (Sibiro) gamtinės sąlygos labai panašios, tai ir problemos labai vienodos. Abiejuose rajonuose vienoda gyvūnija. Reikalingos vienos priemonės jai apsaugoti nuo išnykimo, jai padėti plėstis, ją apsaugoti nuo parazitų ir t. t.

Iš šios bendros mokslininkų studijos ir tyrinėjimo tikimasi, gerų, naudingų rezultatų.

Varšuva. — Rugpjūčio 4 d. įvykę potvyniai daug tūkstančių žmonių pavertė benamiais ir sunaikino didelius derliaus plotus. Nuostoliai milžiniški.

Šaukia į kovą už saugumą darbuose

Boston, Mass. — Gerai darbuojasi Massachusetts Valstijos Koalicija už Okupacinį Saugumą ir Sveikatą. Organizacija susideda iš darbo unijų, profesinių organizacijų ir šiaip įvairių socialinių grupuočių.

Organizacija ragina visus darbininkus sutartyse su samdytojais reikalauti apsaugos darbuose ir teisės uždaryti įmonę, jeigu jos savininkas arba savininkai atsisako prisilaikyti reikalingų sveikatai saugumo standartų.

Progos, kurių nesiranda

Washingtonas. — Amerikos Darbo Federacija sako, kad Darbo Departamentas klaidina darbininkus. Pav., jis skelbia, kad esą net 213,000 įvairiuose miestuose neužpildytų darbų, kurių iš tikrųjų nėra, arba juose nemoka nei minimum algos. Tokia valdžios politika yra smerktina.

Komunistų partijos reikalauja sulaikyt neturono bombos gaminimą

Rytų Berlynas. — Vokiečių Demokratinės Respublikos sostinėje rugpjūčio 8 dieną susirinkime Europos ir Šiaurinės Amerikos 28 komunistinių partijų atstovai išleido pareiškimą, kuriame ragina Jungtinių Valstijų vyriausybę susilaikyti nuo gaminimo neutrono bombos. Komunistai savo pareiškime nurodo, kad neutrono bombos gaminimas padidintų ginklavimosi lenktynes ir sudarytų didelį pasaulinei taikai pavojų.

Tarp pasitarime dalyvavusių, deklaraciją pasirašo Tarybų Sąjungos, Ispanijos, Prancūzijos, Italijos, Vakarų Vokietijos, Rytų Vokietijos, Kanados ir Jungtinių Amerikos valstijų komunistų atstovai.

Ši istorinė deklaracija atstovauja geriausiems visos žmonijos interesams. Tačiau labai abejotina, kad į ją atkreiptų savo dėmesį Amerikos vyriausybė ir sulaikytų neutrono bombos gaminimą.

V. Vokietija gavo JAV užtikrinimą

Washingtonas. — Prezidento Carterio vyriausias saugumo reikalais patarėjas Zhbigniew Brzezinski davė užtikrinimą Vakarų Vokietijai, kad jeigu tarpe jos ir Tarybų Sąjungos kiltų karas, tai dabar Jungtinės Valstijos būtų Vokietijos pusėje. Aišku, kad Mr. Brzezinski kalba už prezidentą.

Studijavimui erdvės

Maskva. — Šiomis dienomis Tarybų Sąjunga pasiuntė į erdvę satelitą, kuriame randasi keletas žiurkių. Norima patirti, kaip ilgai gyvybė gali išsilaikyti beribėje erdvėje. Šis žygis daromas bendrai su Jungtinėmis Valstijomis. Patyrimais dalysis abiejų šalių mokslininkai.

Kovojo ir laimėjo

Cambridge, Mass. — Miesto Ligoninės ir Klinikos tarnautojos patraukė įstaigas teisman už prieš jas praktikuojamą diskriminaciją. Teismas priteisė joms tuoj sumokėti $250,000. Mat, per visą eilę metų joms buvo mokama net 13 dolerių savaitėje mažiau, negu vyrams tarnautojams. Įstaiga laužė 1963 m. Mass. valstijoje išleistą Lygaus Atlyginimo Įstatymą. Dabar ligoninė ir klinika turi tą skirtumą išlyginti ir ateityje nebenaudoti algose lytinės diskriminacijos. Tas tik parodo, kad kova prieš neteisybę apsimoka.

Grupuojasi apie Japoniją

Pietrytinės Azijos penkių reakcinių elementų valdomų šalių lyderiai šiomis dienomis laikė pasitarimą. Jie vienijasi prieš komunistų vadovaujamas Indokinijos šalis (Vietnamą, Laosą ir Kambodiją) ir glaudžiasi prie kapitalistinės Japonijos. Šiam jų ėjimui, žinoma, pilnai pritaria Jungtinių Valstijų vyriausybė.

Visi reporteriai išteisinti

Manchester, N. H. — Tarpe aną dieną suareštuotų ir įkalintų 1,414 demonstrantų prieš statymą branduolinės įmonės Seabrooke, buvo ir 12 laikraščių reporterių. Dabar distrikto teisėjas Mr. O'Neil visus reporterius išteisino, nes jie ten buvo suėję ne protestuoti, bet savo laikraščiams reportuoti apie demonstraciją.

Pirmas ir vienintėlis tokioje atsakomingoje vietoje

Detroit, Mich. — Didžiosios multibilijoninės General Motors korporacijos bosai Otis M. Smith paskyrė savo vyriausiu legaliais reikalais patarėju. Tai pirmas juodas žmogus užimti tokią aukštą ir atsakomingą vietą visoje šios šalies kapitalistinėje sistemoje. Korporacija turi net 125 advokatus. Beveik visi jie balti. Mr. Smith jiems vadovaus.

Otis M. Smith

Svečiai iš Airijos Lietuvoje

Vilnius. VII. 28. (ELTA). Keturias dienas respublikoje viešėjo grupė Airijos komunistų, vadovaujama Airijos Komunistų partijos Centro komiteto narės, judėjimo už pilietines teises lyderės Edvinos Stiuart.

Airijos komunistus priėmė Lietuvos Komunistų partijos CK sekretorius A. Brazauskas. Jis papasakojo draugams airiams apie respublikos ekonominės ir kultūrinės statybos pasiekimus, darbo žmonių laimėjimus.

Grupės vadovė E. Stiuart nuoširdžiai padėkojo už suteiktą galimybę susipažinti su Tarybų Lietuva, papasakojo apie Airijos komunistų kovą už pilietines teises ir šalies socialinę pažangą.

Airijos komunistai pabuvovojo Vilniuje, Kaune ir Elektrėnuose apžiūrėjo šių miestų įžymybes, aplankė įmones, susipažino su partinių ir visuomeninių organizacijų darbo patyrimu. Svečiai šiandien išvyko iš Lietuvos.

LAISVĖ LITHUANIAN WEEKLY

PUBLISHED BY THE LITHUANIAN COOPERATIVE PUBLISHING SOCIETY, INC.

Published Fridays, except in case of holidays

102-02 LIBERTY AVENUE, OZONE PARK, N. Y. 11417

Entered as second class matter at the Post Office of Jamaica, N. Y. Established April 5, 1911 — ANTHONY BIMBA, Editor

SUBSCRIPTION RATES:

United States, per year	$10.00	United States, per 6 months	$ 5.50
Canada, Lat. Amer., per year	$10.00	Canada, Lat. Amer. 6 months	$ 5.50
Foreign countries, per year	$12.00	Foreign countries, 6 months	$ 6.50

Laimėjimui perspektyvos geros

Iš visų plačiosios šalies kampų pranešimai kalba apie darbo unijose besivystantį judėjimą už 35 valandų darbo savaitę. Šis klausimas energingai diskutuojamas Amerikos Darbo Federacijos-Industrinių Organizacijų Kongreso (AFL-CIO) valstijų ir miestų tarybose. Jau šešių valstijų tarybos užgyrė kovą už trumpesnę darbo savaitę.

Milijonai organizuotų darbininkų negali pasitenkinti dabartine padėtimi. Daug jų jau kelinti metai vaikštinėja be darbo, o kiti yra priversti dirbti 40 ir daugiau valandų į savaitę. Technikoje išradimų ir darbe skubos pagalba jų darbo produktyviškumas tik per pastaruosius porą metų padidėjo beveik visais 10 procentų. Samdytojai su mažesniu kiekiu darbininkų pasidaro tokius pat pelnus. Todėl jie kasmet tūkstančius darbininkų išmeta į bedarbių gretas.

Kovai už 35 valandų darbo savaitę laimėti perspektyvos labai geros. Tai pradeda įmatyti ir konservatyviška mūsų darbo unijų judėjimo vadovybė.

Nedarbas ir jaunieji darbininkai

Mūsų didysis New Yorkas gali "didžiuotis": jis yra gerokai pralenkęs visus kitus šios šalies miestus nedarbo lygiu tarp jaunųjų darbininkų. Iš Darbo Departamento pranešimo sužinome, kad, pavyzdžiui, New Yorke juodųjų ir kitų rasinių mažumų tarp 16 ir 19 metų amžiaus darbininkų net 86 procentai, o baltųjų 74 procentai yra bedarbiai. Tuo tarpu kituose miestuose, bendrai paėmus, rasinių mažumų 46 proc., o baltųjų 42 proc. jaunųjų darbininkų yra bedarbiai.

Tai ar galima stebėtis, kad kaip tiktai mūsų New Yorke taip plačiai yra suklestėjęs kriminalizmas? Ar galima stebėtis, kad per aną dieną "black out" įvyko toks pasibaisėtinas skaičius apiplėšimų? Juk nėra jokia paslaptis, kad beveik be jokios išimties tie apiplėšimai buvo atlikti jaunų žmonių, varguomenės sūnų?

Nedarbas yra vyriausias kaltininkas už mūsų jaunime kriminalinių nusikaltimų siautėjimą.

Slaptai apginklavo Pietų Afriką

Ryšium su Afrikos žmonių kova už laisvę ir nepriklausomybę spaudoje dažnai minima Pietų Afrikos Respublika, kur geležine ranka saujelė atejūnų europiečių valdo milijonus afrikiečių gyventojų. Dar 1963 metais Jungtinės Tautos pasmerkė jos rasistinį režimą ir nutarė, kad pasaulinės organizacijos valstybės jam neparduotų jokių ginklų. Bet šiandien rasistų valdoma Pietų Afrikos Respublika yra geriausiai Afrikoje ginkluota šalis, militariniai viena stipriausių šalių pasaulyje, pralenkus net Japoniją bei Egiptą. Pav., ji šiandien turi 600 karinių lėktuvų ir 500 tankų!

Tai kaip ir kur tuos moderniškus ginklus tos šalies rasistinis režimas įsigijo?

Tik šiomis dienomis slaptybė tapo atidengta ir į klausimą atsakyta Kongreso Atstovų Rūmų komitete. Tai padarė žymusis ekonomistas, Pietų Afrikos reikalais specialistas Mr. Sean Gervasi. Jis įrodė, kad Pietų Afriką slaptai apginklavo, laužydamos Jungtinių Tautų nutarimą, Jungtinės Valstijos, Anglija, Prancūzija ir Vakarų Vokietija. Bet daugiausia geriausių ginklų parūpino mūsų Jungtinės Valstijos.

Tuos savo kaltinimus Gervasi parėmė neužginčijamais faktais.

Mr. Gervasi Atstovų Rumų komitete liudijo liepos mėnesio pradžioje, bet iki prieš keletą dienų jo parodymai buvo slepiami nuo Amerikos žmonių.

Dar vienas pažadėjimas neištesėtas

Dabar jau aišku, kad niekas neišeis iš Jimmy Carterio per rinkimus iškilmingai sudėto dar vieno pažadėjimo—pažadėjimo ištraukti iš Pietų Korėjos Amerikos ginkluotas jėgas. Tiesa, ir tapęs prezidentu, jis nenustojo kalbėjęs apie ištraukimą, bet, viena, JAV jėgos būsiančios ištraukos tik laipsniškai, tik per ateinančius ketverius metus, kita—tų jėgų tik maža dalis tebūsianti ištraukta, o nė negalvojama apie ištraukimą oro ir jūrų jėgų.

Viskas rodo, kad mūsų prezidentas nusilenkė Pentagono ir militarinio-industrinio komplekso spaudimui pamiršti per rinkimus padarytą pažadėjimą.

Pažadėjimo nevykdymas, žinoma, teisinamas mūsų Amerikos saugumui tame pasaulio kampe nesamu militariniu pavojumi iš Tarybų Sąjungos pusės. Kaip žinoma, šiame Azijos rajone (Korėjose) nėra jokių tarybinių militarinių jėgų. Todėl Amerikos žmonių gąsdinimas nesamu pavojumi yra didelė apgavystė.

Kas ką rašo ir sako

JIE DAR TIK DABAR PRADEDA SUPRASTI

Visų Anglijos katalikų primas (vadas-galva) ir Vestminsterio arkivyskupas kardinolas Hume sako:

"Dabar mes pradedame suprasti, kad žmogiškoji vertybė reikalauja daugiau, negu duonos: ji šaukiasi laisvės ir teisingumo. Kiekvienas žmogus, atėjęs pasaulin, yra reikalingas kitų žmonių geros valios ir bendradarbiavimo savo asmenybės augimui. Tokį bendradarbiavimą visuomenė savo įstatymais ir papročiais turi taip susisteminti, kad būtų pripažintos ir ginamos nuo pažeidimų kiekvieno žmogaus teisės."

Matote, katalikų bažnyčios kardinolai, vyskupai ir kunigai tiktai dabar ir tiktai dar pradeda suprasti, kad kiekvienam žmogui reikalingos žmogaus teisės. Vadinasi, per ilgus, ilgus amžius jie to nesuprato. Bet dar ir dabar tiktai pradeda suprasti, tai reiškia, kad dar pilnai nesupranta . . .

O kaip su ta duona? Ar gali žmogus be jos apsieiti? Ar gali naudotis žmogaus teisėmis, kai iš jo yra atimta pati svarbiausia, pagrindinė teisė—teisė į duoną? Kardinolas Hume, paskendęs turtuose, kasdien sočiai prisivalgęs, negali nė įsivaizduoti, ką teisė į duoną kiekvienam žmogui reiškia. Tegu kas nors atima jam nors savaitei kitai duoną, kitaip jis vertins ir duoną.

Mes, pasaulio pažangieji žmonės, kovodami už žmogaus teises į duoną, visuomet kovojome prieš politines priespaudas—prieš carizmus, kaizerizmus, hitlerizmus. O kur buvo kard. Hume ir visa katalikų bažnyčios aukštoji hierarchija? Ji meldėsi ir galvą guldė už tas tironijas.

Kaip šiandien? Juk šiandien karų, masinių skerdynių, skurdo alkio, neteisingumo, žmogaus teisių paneigimo kaltininku yra neteisinga, žmogaus žmogumi išnaudojimu paremta kapitalistinė sistema. Jau mūsų, jau šiame amžiuje ji davė du pasaulinius karus, ir taipgi Korėjos ir Indokinijos skerdynes. Kur milijonams, desėtkams milijonų darbininkų atimta teisė į darbą? Kapitalistiniuose kraštuose—net ir toje pačioje Anglijoje.

O ką daro "pradedą suprasti" katalikų bažnyčios kardinolai? Jie galvas guldo už šią santvarką. Tuo tarpu, kaip žinoma, pasaulio pažangieji žmonės su komunistais priešakyje kovoja už šios neteisingos, žmogui žmogaus teises atėmusios sistemos pakeitimą nauja, socialistine santvarka. Jiems nereikia pradėti suprasti, nes jie tą savo garbingą pašaukimą seniai supranta.

VIENAS DŽIAUGIASI, KITAS DREBA IŠSIGANDĘS

Chicagos klerikalų organo Gediminas Galva, tas nepermaldaujamas komunizmo priešas ir amžinas jo laidotojas, negali atsidžiaugti pasitaikančiais nesusipratimais socialistiniame pasaulyje. Jis juos vadina "lūžiais," kurie vedą patį komunizmą, kaip žmonės sako, prie grabo lentos. Tokie "lūžiai" jau buvę net trys. Antai:

"Šiame pokaryje pirmasis komunistinio rūmo pamatų aižėjimas įvyko 1948 m., kai Jugoslavija išstojo iš Kominformo. Jis buvo užglaistytas, bet tautinis komunizmas leido savo atžalas. Antrasis Sovietų komunistų partijos sukrėtimas pasireiškė 1961 m., kai komunistinė Kinija nepripažino kai kurių Maskvos komunistinių nurodymų ir ypač jos vyravimo komunistiniame pasaulyje. Trečiasis lūžis įvyko šiais metais, kai atsirado naujas tarptautinis komunistinis centras, išoriniame santykiavime žymiai artėjantis į vakarietišką socializmą."

Įvyks ketvirtas "lūžis," ir, pagal Galvą, komunizmo laidotuvės!

Bet kaip tik priešingai dūmoja Bostono menševikų gazetos taip pat nepalaužiamas komunizmo priešas, redaktorius Jackus Sonda. Jį beveik iki mirties, matyt, yra išgąsdinęs anglų generolas su savo pranašyste "apie didžiąją sovietų grėsmę." Sonda muša trivogą:

"Buvęs sąjungininkų karo pajėgų vadas Šiaurės Europoje generolas Walter Walker savo paskaitoje detaliai išnagrinėjo sovietų vykdomą strateginį planą Vakarų demokratijoms paklupdyti ir įspėjo laisvąjį pasaulį prieš šį pavojų!"

Girdi:

"Gen. W. Walker savo kalboje pabrėžia, kad jau beliko tik 30 demokratinių valstybių, o eilinis gatvės žmogus dar nesupranta, kad visos šios demokratijos jau yra įtrauktos į Trečiąjį pasaulinį karą, kurį jos palengva pralaimi. Prieš jas yra vedamas atkaklus ir nepaliaujamas revoliucijų ir subversijos karas, vadovaujamas Sovietų Sąjungos, vykdant didįjį ir plataus masto komunistinio imperializmo planą.

Šiuo didžiuoju strateginiu planu Rusija nori išflankuoti Europą jūroje nuo pietų iki šiaurės, perimti alyvos kontrolę, užvaldyti jūros kelius į Indijos Vandenyną, Pietų ir Šiaurės Atlantą ir tada padiktuoti Vakarams savo sąlygas."

["K.", liepos 26.]

Vargšas Sonda bijo, kad kai bus paklupdytos "Vakarų demokratijos," jam irgi gali prisieiti atsiklaupti prieš tą "komunistinį imperializmą," kuris, kaip matėme, pagal Galvą, jau visiškai baigiąs sulūžti nuo savo vidinių lūžių ir mums tik reikia ruoštis prie jo laidotuvių!

NUVYKSTA, SUSIPAŽĮSTA IR PAKEIČIA NUOMONĘ

Clevelando smetonininkų organe "Dirvoje" nenutyla balsai prieš Amerikos lietuvių lankymąsi Lietuvoje. Ypač agituojamas jaunimas nė negalvoti apie aplankymą jų tėvų žemės.

Mat, dalykas tame, kad apsilankę Lietuvoje ir susipažinę su jos liaudies gražiais pasiekimais, žmonės pakeičia savo nuomonę, nustoja tikėję "vaduotojų" melais ir prasimanymais. O tas, aišku, labai, labai kenkia visam "vadavimo" raketui.

Antai Emilija Čekienė tame laikraštyje (liepos 28 d.) tiesiog verkia, kad "vietoje LKB kronikoje prašomo šauksmo, aplankę tėvynę, nutyla," tai yra, jos nebežmeižia, nebeniekina, pameta "Dirvą" skaitę.

Savo balsą prieš lankymąsi Lietuvoje Čekienė sustiprina dar didesnio "autoriteto" inžinieriaus Nasvyčio balsu. Tas gi nelaimingas žmogelis skundžiasi, kad "grįžę iš apsilankymo net buvę aktyvūs veikėjai daugumoje" ne tik "lieka pasyviais ir nebyliais," bet net "pradeda žavėtis Lietuvos santvarka."

Na, o, žinoma, tie mūsų Lietuvos dabartiniai vadai dar nepasitenkina senosios kartos lietuvių "viliojimu" pamatyti savo gimtąjį kraštą. Jie ypatingą dėmesį kreipia į jaunimą, į už tėvynės ribų gimusius lietuvius, šaukia inžinierius. Jų visos pastangos, "dabar kreipiamos juos suvilioti į komunistinio auklėjimo įvairius kursus, pionierių stovyklas, Vilniaus Universiteto kursus ir tuo dar labiau skaldyti mus."

Mums, žinoma, labai džiugu, kad Amerikos lietuviškas senimas ir jaunimas kasmet didesniu skaičiumi nebeklauso čekienių, nasvyčių, valiūnų, gudelių bei sondų pikto balso ir lankosi Tarybų Lietuvoje.

BET NEI IŠEITIES, NEI VAISTŲ NETURI

Labai gerai, kad dienraštis "New York Post" sielojasi šios šalies didmiesčių sunkia padėtimi ir reikalauja, kad "darbų klausimas būtų pirmoje vietoje." Rugpiūčio 1 d. savo vedamajame laikraščio redakcija sako:

"Jauniems miesto žmonėms reikalingi darbai.

Ne išgalvoti, valdiški popieriniai darbai, bet tikri darbai, kuriais žmogus gali didžiuotis ir su jais augti ir kurie duoda viltį šviesesnės ateities.

Tokių darbų sukūrimas turi buti numerio pirmo reikalas. Visos kitos miesto problemos išplaukia iš stokos darbų.

Kol nedarbo problema neišspręsta, mes negalime tikėtis jokio reikšmingo išsprendimo tolimesnio smukimo Bushwick, Harlem, South Bronx miesto dalių ir viso miesto bendrai."

Labai teisingai dienraštis nedarbą vadina "baisiuoju vėžiu, kuris ėda mūsų pačią būtį."

Tačiau komercinis dienraštis čia ir sustoja. Kur išeitis iš šios nelaimės? Kur vaistai šiam baisiajam vėžiui gydyti? "New York Post" neturi.

Iš tikrųjų gi, kapitalistinė santvarka yra tuo baisiuoju vėžiu, kuris naikina mūsų pačią būtį. Tai puikiai žino ir dienraščio rašeivos ir leidėjai. Bet argi jie pakels balsą už panaikinimą to tikrojo visų mūsų socialinių, ekonominių bei kultūrinių ligų šaltinio!

ĮVAIRUMAI

•NAUJAS POPIERIAUS GAMYBOS BŪDAS

Suomijos popieriaus fabrikų susivienijimo "Kaipola" specialistai pasiūlė naują popieriaus gamybos būdą, kuris padeda pagerinti popieriaus kokybę ir taupiau naudoti medieną. Jo esmė tokia: po pirmojo apdorojimo medienos masė malama, pakėlus temperatūrą ir padidinus slėgį. Gaunamas ilgesnis medienos pluoštas ir kietesnė masė. Ši popieriaus gamybos technologija į gamybą bus įdiegta 1977 m.

•INKAI ŠIANDIEN!

Pavažiavus 1000 km keliu nuo Limos, Peru šiaurėje yra aukštų kalnų apsuptas indėnų kraštas. Iš vakarų—Juodieji, iš rytų—Baltieji Kordiljerai. Kaip rašoma Anglijos žurnale "Geographical Magazine," čia šviesiaplaukiai atvykėliai yra retenybė. Jų pažiūrėti susirenka minios vietinių gyventojų, kalbančių kečua kalba. Tai inkų palikuonys. Inkus nukariavo konkistadorai po to, kai Kolumbas atrado Ameriką. Ispanų kalba, oficialiai priimta Peru valstybėje, čia dar nėra įsigalėjusi. Ja kalbantys turistai šiame krašte dažnai griebiasi ženklų kalbos. Gyvenimo būdas čia nuo inkų imperijos laikų mažai tepakitęs. Antai vilnos verpiamos taip, kaip šį procesą aprašė pirmosios ispanų kronikos. Žemė, kaip ir seniau, apdirbama kauptukais.

DIDŽIAUSIOJE LIETUVOS SANKRYŽOJE

Legendomis apipinta, Šventosios upę apsikabinusi, jau aštuntojo šimtmečio antrąją pusę skaičiuoja Ukmergė. Į ją subėga ir kryžiuojasi keliai, vedantys į Vilnių, Kauną, Panevėžį, Šiaulius ir Uteną. Iš Ukmergės ranka pasiekiama Jonava, Kėdainiai, Zarasai, ji sveikina kiekvieną, išsiruošusį didžiųjų respublikos centrų į šiaurinius rajonus arba kaimyninę Latviją. Miestas kasdien pasitinka ir palydi beveik po dvidešimt tūkstančių automobilių, paskirstydamas juos į visas keturias puses.

Šios "pareigos" paveldėtos iš seno. Tačiau tik Tarybų valdžios metais į Ukmergę nusitiesė asfaltuotos juostos. Jomis riedančių automobilių, pakeitusių vienkinius vežimus, srautas pasidarė jau ir per didelis. Dėl to dabar, tiesiant naują autostradą iš Vilniaus į Panevėžį, miestas aplenkiamas iš rytų pusės. Ruošiamas projektas įrengti apvažiavimą ir vykstantiems Kauno-Utenos-Zarasų kryptimis. Tada į miesto gatves užsuks tik maršrutiniai autobusai. Jomis važinės ir pačių ukmergiečių asmeniniai automobiliai, kurių jau dabar priskaičiuojama virš tūkstančio—juos turi beveik kas penkta miesto gyventojo šeima.

Miesto pramonės sukelstėjimas

Pokario metais Ukmergėje pastatyta arba iš pagrindų rekonstruota vienuolika įmonių, keli įvairių susivienijimų filialai arba cechai. Čia gaminama dvidešimties pavadinimų pramonės produkcija. Pavyzdžiui, vožtuvus kompresoriams "Vienybės" gamykla—vienintelė tokio profilio įmonė šalyje—siunčia į dvidešimt tris pasaulio šalis, iš jų į Prancūziją, Indiją, Vietnamą, Kubą. O juk tai seniau buvusi maža liejyklėlė! Ukmergėje pagaminti baldai sumontuoti Maskvos Kremliaus Suvažiavimų rūmuose, naujajame Vilniaus Akademiniame operos ir baleto teatre. Drabužiai, avalynė, keraminės medžiagos statybų apdailai, gelžbetonio konstrukcijos, detalės žemės ūkio mašinoms—tai toli gražu nepilnas sąrašas gaminių, kuriuos gamina ukmergiečiai.

Nauji rajonai

Didėjant pramonės įmonių pajėgumams, plečiant buitinių paslaugų tarnybas, kitas gamybines ir negamybines sferas, reikia vis daugiau darbo rankų. Nors kasmet gyventojų pagausėja šešiais šimtais, o per pokario metus jų skaičius išaugo dvigubai ir siekia 25 tūkstančius, miestas ir toliau lieka traukos centru aplinkinių kaimų žmonėms. Jau dabar galvojama apie būsimą 40 tūkstančių gyventojų šimtmečio pabaigoje užimtumą, gyvenimo ir buities sąlygas. Užbaigus modernų mikrorajoną miesto šiaurinėje dalyje, pradėtas statyti Užupio kvartalas. Pirmieji iš būsimų 10 tūkstančių jo naujakurių jau atšventė įkurtuves penkiaaukščiuose namuose. Pivonijos kvartalas, kuris baigiamas projektuoti, bus dvigubai didesnis.

Miestas auga. Jo pakraščiuose—modernūs namai, turintys visus komunalinius patogumus, Ukmergės senmiestis, nors ir rekonstruotas bei papildytas šiuolaikiniu prekybos kompleksu, kultūros rūmais, išsaugojo savo charakteringus bruožus: žemi statiniai prisišlieję prie žaliuojančių lapuočių. Jo žaliąją rūbą papildo kultūros ir poilsio parkas, kuriame daug saulės, gaivinančio pavėsio, akacijų ir liepų aromato.

Apšvieta, mokslas, kultūra

Miestas dabar turi penkias vidurines mokyklas, aštuonmetę, profesinę technikos mokyklą, žemės ūkio technikumą. Čia dirba daugiau kaip 3200 specialistų, baigusių aukštąjį ir specialųjį vidurinį mokslą. Kultūros rūmų scenos uždanga vis dažniau pakyla profesionaliųjų teatrų spektakliams. Juose vyksta susitikimai su kompozitoriais, rašytojais, dailininkais. Nors salė ir gana talpi, vargu čia kada nors surasi neužimtą kėdę. Meilė dainai, muzikai bei šokiui taip pat subūrė nemažą būrį entuziastų į saviveiklos ratelius. Apie tris šimtus geriausiųjų dalyvauja respublikinėse dainų šventėse Vilniuje.

. . . Galingi vilkikai prie kultūros rūmų atitempė melioratorių dovaną—didžiausią rajone akmenį. Iškilmingai minint miesto įkūrimo 750 metų sukaktį, jame iškalta Ukmergės įkūrimo data—1225 m. Šis paminklinis akmuo kiekvienam primena apie amžių išbandymus ir šiandieninius laimėjimus. Jis byloja apie stiprius žmones, nugalėjusius daug negandų ir pasiaukojančiai statančius šviesų rytojaus rūmą.

Vyt. Bačius

Washingtonas. — Kas nors iš valdžios arsenalų pavogė net 8,000 svarų medžiagos, iš kurios gaminamos branduolinės bombos. Ji gali būti panaudota labai pavojingiems tikslams.

SPECIALIAI "LAISVEI"

Įspūdinga šventė Vilniuje

Grupė ansambliečių prie Vilniaus Akademinio operos ir baleto teatro rūmų [iš kairės į dešinę]; baltarusis V. Gavriukovas, gruzinė M. Turkija, lietuvaitė R. Klimaitytė, baltarusis V. Rostovocovas, gruzinas O. Čilačava ir lietuvaitė P. Kybartaitė. V. Gulevičiaus nuotr.

Neįprastai graži, įspūdinga buvo ketvirtoji liepos mėnesio savaitė Tarybų Lietuvos sostinei—Vilniui. Iš tolimiausių plačiosios Tėvynės kampelių—nuo neaprėpiamų Rusijos lygumų ir saulės užtvindytų Vidurinės Azijos slėnių, nuo Užkaukazės kalnynų ir derlingų Ukrainos laukų suvažiavo čionai Didžiojo Spalio 60-mečiui skirto pirmojo sąjunginio darbo žmonių meno saviveiklos festivalio baigiamojo renginio—liaudies ansamblių šventės dalyviai. Geriausi ansambliai iš visų tarybinių respublikų atvežė į Nemuno kraštą gražiausius liaudies kūrybos žiedus: muziką, dainą, šokius. Su didelėmis programomis į šventę atvyko svečiai iš socialistinių šalių—Lenkijos, Vokietijos Demokratinės Respublikos, Vengrijos, Mongolijos, Kubos.

Liaudies ansamblių šventei Vilnius atidavė geriausias savo scenas. Dvi dienas Akademinis operos ir baleto teatras, Valstybinė filharmonija, Profsąjungų kultūros rūmai vos talpino žmones, norinčius susipažinti su savitu draugų menu. Draugystės koncertus svečiai surengė Kaune, Alytuje, Anykščiuose. Po paro-domųjų koncertų spalvinga dainų ir šokių pynė persikėlė į fabrikų ir gamyklų kultūros namus, klubus, sales. Brolškų tarybinių respublikų, socialistinių šalių muzikantus, dainininkus ir šokėjus svetingai priėmė darbo žmonių kolektyvai.

Margaspalviais tautiniais drabužiais, viduvasario gėlėmis Vilnius pražydo liepos 21-ąją. Tarybų valdžios atkūrimo Lietuvoje 37-ąjį gimtadienį. Kartu su vilniečiais, mūsų krašto saviveiklininkais, atiduoti pagarbą Spalio revoliucijos vadui V. Leninui, pasidžiaugti šviesia respublikos švente į tradicinę iškilmių vietą—V. Lenino aikštę—atėjo visų brolškų respublikų, socialistinių šalių ansamblių atstovai. Jų rankose—gražiausios gėlės, kaspinais padabintos ąžuolo lapų girliandos . . .

Iškilmingam ceremonialui pasibaigus, šventinė liaudies ansamblių dalyvių eisena pasuko centrine Vilniaus magistrale—V. Lenino prospektu. Didžiausios Tarybų Lietuvos sostinės aikštės tą vakarą tapo milžiniškomis koncertų salėmis.

Ir štai—liepos 23-oji, baigiamieji ansamblių šventės koncertai Kalnų parke. Plačiai virš Vilniaus kalvų nuskardena daudytės, skelbdamos koncerto pradžią. Nuo šlaitų į estradą nusileidžia Tarybų Lietuvos ansambliečiai. Choreografine kompozicija jie sveikina artėjantų Spalio jubiliejų. Virš senojo Vilniaus plaukia svajinga J. Naujalio ir J. Juzeliūno daina "Lietuva brangi." Ją keičia dainos ir šokiai apie naujam gyvenimui pakilusį Nemuno kraštą, didžią tarybinių tautų draugystę. Dainuoja, šoka ir groja Vilniaus, Kauno, Klaipėdos studentai, Tauragės žemdirbiai, Panevėžio, Alytaus, Telšių, Kapsuko, Jonavos darbininkai.

Mainosi rūbai, keičiasi ritmai. Draugystės ratelyje Rusijos Federacijos Briansko srities mašinų gamyklos ansamblis "Bežica" ir Ukrainos Taolčino kaimo kultūros namų kolektyvas "Kolos," miesto didvyrio Bresto "Bresčiankos" šokėjai ir tik prieš ketverius metus Kazachstano dykumose pastatyto socialistinio miesto Džezkazgano ansamblio "Ulytau" dainininkai, Inguros hidroelektrinės Gruzijoje statytojai ir Azerbaidžano Džebralo rajono žemdirbiai—saviveikliininkai.

Spalvingą meno puokštę dovanoja žiūrovams svečiai iš socialistinės sandraugos šalių—lenkų ansambliai "Kurpie Zielonie" ir "Liasoviace," ansamblis "Raduga" iš Ulan Batoro (Mongolija), Havanos (Kuba) universiteto studentai, VDR, Vengrijos Debreceno miesto muzikantai, dainininkai ir šokėjai.

Estradą užlieja raudona—Spalio revoliucijos vėliavos spalva. Didingai virš kalnų parko skamba posmai apie revoliuciją, Leniną, partiją, taiką. Plačiai plačiai, kaip nešmatuojami Tarybų šalies toliai, išsilieja I. Dunajevskio "Daina apie Tėvynę." Išreikšdama kiekvieno širdžiai brangius tautų draugystės, pasididžiavimo tarybine Tėvyne jausmus, ji kviečia į naujus darbo žygius komunizmo vardan.

R. Česna
J. Žukauskas

Prie Kvėdainalės upelio

Juokias ramunėlė
Pievoje balta;
Teka Kvėdainalė
Žiedais apsupta.

Teka Kvėdainalė
Tarp aukštų kalvų;
Dainuoja seselė
Tarp baltų žiedų!

Kęstutis Balčiūnas

Liaudies šventės ansamblių baigiamojo koncerto fragmentas. M. Baranausko nuotrauka

Mūsų karščiausi sveikinimai 1977 metų premijų laimėtojams

Iš Tarybų Lietuvos pranešama, kad šiomis dienomis vyriausybė 1977 metų respublikines mokslo, technikos, literatūros ir meno premijas paskirstė sekamai:

MOKSLO IR TECHNIKOS SRITYJE

P. Baderiui, Kauno Radijo gamyklos vyriausiojo inžinieriaus pavaduotojui, **A. R. Baltrušaitienei**, galvaninio cecho vyresniajai meistrei, **A. Grinkevičiui**, galvaninio cecho viršininkui, **V. Minkui**, gamyklos direktoriui, **A. Reiniui**, specialių technologinių įrengimų projekto vyriausiajam konstruktoriui, **J. Skukauskui**, Konstravimo skyriaus viršininkui, **G. Čarneckienei**, technologinio sektoriaus viršininkei—Kauno Radijo gamyklos darbuotojams,—už darbą "Kompleksiškai mechanizuotas galvaninis cechas."

K. Blaževičiui (darbo vadovas), technikos mokslų kandidatui, Lietuvos Statybos ir architektūros mokslinio tyrimo instituto Kaimo statybos skyriaus viršininkui, **V. Maldžiūnui**, geografijos mokslų kandidatui, Kaimo statybos skyriaus vyresniajam moksliniam bendradarbiui, **V. Zaukai**, Kaimo statybos skyriaus vyresniajam moksliniam bendradarbiui—šio instituto darbuotojams, **J. Veckai**, Lietuvos TSR nusipelniusiam agronomui, Lietuvos TSR Valstybinės plano komisijos pirmininko pavaduotojui,—už ciklą "Darbų kompleksas Lietuvos TSR kaimo statybos išvystymo klausimais."

Z. Vagoniui, Lietuvos Gyvulininkystės mokslinio tyrimo instituto direktoriui, **Č. Meškauskui**, Respublikinės ūkiskaitinės gyvulių kraujo grupių tyrimo laboratorijos vedėjui,—už monografiją "Gyvulių kraujo grupių genetika" ir už gyvulių kraujo grupių tyrimo metodo įdiegimą veislininkystės praktikoje.

E. Vilkui, fizikos-matematikos mokslų daktarui, profesoriui, Lietuvos TSR Mokslų akademijos Matematikos ir kibernetikos instituto operacijų tyrimo sektoriaus vedėjui,—už ciklą darbų "Optimalumo problema lošimų teorijoje."

A. Denisovui, skyriaus viršininkui, **M. Jefimčikui**, skyriaus viršininkui, **V. Latiniui**, laboratorinio sektoriaus vadovui, **A. Oniščenkai**, vedančiajam inžinieriui, **G. Puodžiūnaitei**, laboratorijos vedančiajai inžinierei, **A. Fedorenčikui**, laboratorijos viršininkui—Vilniaus Radijo matavimo prietaisų mokslinio tyrimo instituto darbuotojams,—už darbų kompleksą "Plačiajuosčių impulsinių oscilografinių prietaisų skaičiavimo metodų tyrimas ir kūrimas bei gautų rezultatų diegimas liaudies ūkyje."

J. Pikčilingiui, filologijos mokslų kandidatui, docentui, Vilniaus Valstybinio V. Kapsuko universiteto Filologijos fakulteto dekanui,—už vadovėlį "Lietuvių kalbos stilistika" (I—II dalys).

R. Plečkaičiui, filosofijos mokslų daktarui, Vilniaus Valstybinio V. Kapsuko universiteto profesoriui—už monografiją "Feodalizmo laikotarpio filosofija Lietuvoje."

D. Poškui, chemijos mokslų daktarui, Lietuvos TSR Mokslų akademijos Chemijos ir cheminės technologijos instituto direktoriaus pavaduotojui,—už ciklą darbų fizikinės adsorbcijos ir adsorbcinės chromatografijos molekulinės teorijos srityje.

K. Ulvydui (darbų vadovas), Lietuvos TSR Mokslų akademijos nariui korespondentui. Mokslų akademijos Lietuvių kalbos ir literatūros instituto žodynų sektoriaus vadovui, **V. Ambrazui**, vyresniajam moksliniam bendradarbiui, filologijos mokslų kandidatui, **A. Valeckienei**, vyresniajai mokslinei bendradarbei, fololegijos mokslų kandidatei, **E. Valiulytei**, jaunesniajai mokslinei bendradarbei, filologijos mokslų kandidatei, **N. Sližienei**, jaunesniajai mokslinei bendradarbei, filologijos mokslų kandidatei,—šio instituto darbuotojams, **V. Urbučiui**, filologijos mokslų daktarui, Vilniaus Valstybinio V. Kapsuko universiteto Lietuvių kalbos katedros profesoriui, Baltų filologijos katedros vedėjui,—už darbą "Lietuvių kalbos gramatika" (I—III tomai).

LITERATŪROS IR MENO SRITYJE

K. Bogdanui, Lietuvos TSR liaudies dailininkui, Lietuvos TSR Valstybinio dailės instituto profesoriui,—už paminklų skulptūras: Kristijonui Donelaičiui (1963)—Vilniaus Valstybinio V. Kapsuko universiteto eksterjere, dukart Tarybų Sąjungos Didvyriui J. Smuškevičiui—Rokiškyje (1969), V. Kudabai—Švenčionyse (1972) ir J. Janoniui—Biržuose (1976).

S. Vainiūnui, kompozitoriui, Lietuvos TSR liaudies artistui, Lietuvos TSR Valstybinės konservatorijos profesoriui,—už IV, koncertą fortepijonui ir kameriniam orkestrui (1974).

B. Grincevičiūtei, Lietuvos TSR liaudies artistei,—už tris pastaraisiais metais naujai paruoštas ir interpretuotas liaudies dainų programas ("Karo dainos," "Vilniaus liaudies dainos," "Įvairios liaudies dainos") ir už ilgametę koncertinę veiklą.

A. Kučui, Lietuvos TSR liaudies dailininkui, Lietuvos TSR Valstybinio dailės instituto profesoriui,—už iliustracijas Žemaitės knygoms "Marti" (1965), "Petras Kurmelis" (1976).

E. Matuzevičiui, poetui, už poezijos rinkinį "Žalios metų salos" (1975).

Californijos pažangiečių laimėjimas

Californijos San Jose mieste atidaromas Amerikinis Marksistinėms Studijoms Institutas. Jam vadovaus garsusis veikėjas, istorikas, mokslininkas, marksistas Dr. Herbert Aptheker. Jis New Yorke tokiam institutui vadovavo net trylika metų.

Nuotraukoje: Dr. Herbert Aptheker su žmona Fay prieš kelionę į Californiją.

PLATUS PRIPAŽINIMAS, AUKŠTAS ĮVERTINIMAS

Apie 1977 metų Respublikinių literatūros ir meno premijų laureatus pasakoja Lietuvos TSR Ministrų Tarybos Reikalų valdybos Kultūros skyriaus vedėjas **P. Dzikapas.**

Nauji lietuvių literatūros ir meno meistrai papildė Respublikinių premijų laureatų būrį. Šiais metais, kai visa Tarybų šalis, visa pažangioji pasaulio visuomenė pažymi Didžiosios Spalio socialistinės revoliucijos 60-metį, ypač džiugu yra kalbėti apie mūsų literatūros ir meno laimėjimus, kurie visiškai patvirtina didžiąją leninę tiesą, kad socialistinė santvarka teikia galimybes visų nacijų, visų tautybių kultūrai suklestėti. Respublikinių premijų laureatų darbai pasižymi dideliu idėjiniu ir meniniu brandumu, pilietiškumu, liaudiškumu. Ištikimybė socialistinio realizmo principams, didingiems komunizmo idealams pelnė jų kūriniams platų visuomenės pripažinimą, aukštą įvertinimą.

Daugelyje respublikos miestų ir rajonų galima pamatyti paminklus, kuriuos sukūrė Lietuvos TSR liaudies dailininkas profesorius Konstantinas Bogdanas. Pilietiškumas ir liaudiškumas, geriausių lietuvių monumentalistikos tradicijų puoselėjimas, būdingi jau ir ankstesniems šio skulptoriaus darbams, ypač raiškiai įkūnyti pastarųjų metų skulptūrose. Respublikinė premija K. Bogdanui paskirta už paminklus Revoliucijos šaukliui Juliui Janoniui, lietuvių grožinės literatūros pradininkui Kristijonui Donelaičiui, dukart Tarybų Sąjungos Didvyriui Jakovui Smuškevičiui ir žvėriškai hitlerininkų nukankintam Didžiojo Tėvynės karo partizanui, pogrindinio komjaunimo komiteto sekretoriui Viliui Kudabai.

Lietuvos TSR liaudies artistas profesorius Stasys Vainiūnas—plačiai žinomas kompozitorius ir atlikėjas. Populiarindamas fortepioninę lietuvių muziką, jis nemažai koncertavo Lietuvoje, kitose brolškose respublikose, taip pat Suomijoje, Lenkijoje, Kanadoje, S. Vainiūno instrumentiniai kūriniai pasižymi profesionalumu, liaudiškumu, melodingumu, optimizmu. Respublikine premija pažymėtas jo IV koncertas fortepijonui ir kameriniam orkestrui, muzikos kritikų teigimu,—pats brandžiausias, įdomiausias kompozitoriaus kūrinys. Jį jau turėjo progos išgirsti Vilniaus, taip pat užsienio muzikos mylėtojai.

Maloni nuotaika pripildo mūsų namus, kai, pakeliavę radijo bangomis, išgirstame Lietuvos TSR liaudies artistės Beatričės Grincevičiūtės balsą. Su tokiu pat dideliu meistriškumu ir pasisekimu ji atlieka tiek lietuvių liaudies dainas, tiek šiuolaikinių tarybinių kompozitorių kūrinius ir klasiką. Nepaprastai subtiliai solistė dainuoja vaikams. Įrašytos į plokšteles, B. Grincevičiūtės dainos žinomos toli už respublikos ribų. Jos kūrybinės biografijos repertuare—daugiau kaip tūkstantis vokalinių kūrinių. Ypač šiltai muzikinė visuomenė ir kritika sutiko B. Grincevičiūtės pastaraisiais metais paruoštas ir atliekamas koncertines programas "Karo dainos," "Vilniaus liaudies dainos," "Įvairios liaudies dainos," už kurias jai ir paskirta Respublikinė premija.

Lietuvos TSR liaudies dailininkas profesorius Antanas Kučas Respublikinę premiją gavo už iliustracijas Žemaitės knygoms "Marti" ir "Petras Kurmelis." Tai iš tiesų vienas pačių produktyviausių, kūrybingiausių knygų iliustratorių mūsų respublikoje, sugebantis savo iliustracijose labai jautriai perteikti knygos mintį ir nuotaiką. Jo knyginė grafika buvo pažymėta tarptautinės Leipcigo mugės sidabro medaliu.

Laureatų būryje—populiarus poetas Eugenijus Matuzevičius. Jo eilėraščius savo vakaruose deklamuoja moksleiviai, studentai, darbininkai, inteligentija. Susilieję su muzika, gražiausiomis dainomis jie skamba koncertuose, dainų šventėse. Romantiškas gamtos ir gyvenimo poetizavimas, kūrybiškai panaudoti tautosakos motyvai, skambi eilėdara būdingi beveik visai E. Matuzevičiaus poezijai. Respublikinę premija pažymėtoji knyga "Žalios metų salos" pasižymi plataus pilietinio skambesio eilėraščiais. Čia apdainuojama tautų draugystė, tvirtas tikėjimas komunizmo ateitimi. Šią knygą iš karto pamėgo skaitytojai, gerai ją vertina literatūros kritika.

BRUOŽAI IŠ PRAEITIES

Žemės ūkio specialistų I pasaulinio karo paruošimas Lietuvoje iki

[Pabaiga iš praeito num.]

4. **Paverkšnio žemesnioji žemės ūkio mokykla** (Raseinių apskrities) įsteigta 1907 metais. Apmokymas tęsiasi 3 metus. Pamokos tęsėsi nuo spalių 15 dienos iki balandžio 1 dienos, o paskui—pirmus dviejus metus—nuo balandžio 1 dienos vykdavo pratybos.

5. **Pagojaus pieninininkystės ir gyvulininkystės mokykla** įsteigta 1891 metais Pagojaus dvare Raseinių apskrityje. Literatūriniai duomenys apie šią mokyklą kiek skirtingi. Prof. P. Šalčius savo knygoje "Žemės ūkio organizacijos Lietuvoje" (1937) priskiria ją prie pieninininkystės mokyklų aukštesnio tipo su 2 metų kursu.

"Tokių mokyklų tuo laiku Rusijoje būta 4, jų tarpe ir Kauno gubernijoje Raseinių apskrityje, Pagojuje, I. Ivanavičiaus dvare . . . Ši mokykla buvo privati ir kasmet gaudavo po 1700 rublių subsidijos ir po 90 rublių už kiekvieną mokinį iš Žemdirbystės ir valstybės turtų ministerijos. Prie mokyklos buvo įsteigta garinė pieninė. Baigę mokslą mokiniai turėjo atlikti 1,5 metų praktiką ir tik po to galėjo stoti dirbti į pieninę, kur sėkmingai išdirbę trejetą metų, galėjo gauti pieninininkystės meisterio vardą.

Leidinyje-knygoje "Žemės ūkio ministerija 1918-1937 m." ta mokykla vadinama "Pagojaus žemesnioji pieninininkystės ir gyvulininkystės mokykla." Į mokyklą buvo priimami berniukai, baigę pradžios mokyklą, nejaunesni kaip 17 m. amžiaus. Mokslas trukdavo 2 metus. Į mokyklą mokiniai įstodavo sausio mėn. pradžioje, baigiamieji egzaminai buvo gruodžio mėnesį. Išėję 2-jų metų kursą ir išlaikę baigiamuosius egzaminus, mokiniai turėjo dar dirbti pieno ūkyje 6 mėn. pratybų. Tada gaudavo mokyklos baigimo pažymėjimą. Po 3-jų metų savarankiško darbo baigusieji mokyklą turėdavo pateikti mokyklos vedėjui savo darbų apyskaitas ir savo buvusių šeimininkų pažymėjimus. Pateikusiems geras darbų apyskaitas ir atestacijas Žemės ūkio departamentas išduodavo pieninininkystės ir sūrininkystės meisterio pažymėjimus. Vasaros atostogų mokiniai neturėdavo. Pratybos vykdavo vasarą 4-6 savaites, o šiaip tik 1 dieną per savaitę (pirmadieniais). Pratybų metu mokiniai turėdavo dirbti visus ūkio darbus, ypač gyvulių ir pieno ūkio.

Kadangi visoje Rusijoje tokio tipo mokyklų buvo tik 4, Rusijos Žemės ūkio ministerija vertino jas aukštai. Pagojaus mokyklos baigiamuosius egzaminus vieną kartą aplankė Žemės ūkio pieninininkystės specialistas, žymus mokslininkas A. Kalantar'as.

Mokykloje mokėsi daugiausia lietuviai.

1910 metais mokykla uždaryta, o jos turtas perduotas naujai atidarytai Bubių gyvulininkystės ir pieninininkystės mokyklai.

6. **Bubių žemesnioji gyvulininkystės** ir **pieninininkystės mokykla** (Šiaulių apskr.) įsteigta 1910 metais. Į Mokyklą buvo priimami berniukai, baigę 4 metų pradžios mokyklą, ne jaunesni, kaip 16 metų; vienok buvo ir tokių, kurie baigę gimnazijos 4 klases, nenorėjo stoti į dvasišką seminariją. Negaudami Lietuvoje tarnybos ir nenorėdami važiuoti iš Lietuvos, stodavo į tą mokyklą, kad baigus, dirbti Lietuvoje pieninin ku arba dvaro ūkvedžiu. Mokslas trukdavo 3 metus. I ir II klasėse pamokos prasidėdavo sausio 7 dieną, o III klasėje—gegužės mėn. 10 d. ir vykdavo su nedidelėmis pertraukomis iki gruodžio 18 dienos. Baigiamieji egzaminai būdavo gruodžio mėn. Ypatingas dėmesys kreiptas pratyboms. Praktikos-laboratoriniams darbams kasdien buvo skiriama 2 val. Mokytojų vadovaujami mokiniai dirbo visus ūkio darbus, ypač gyvulininkystėje. Mokyklos personalui grafas D. N. Zubuvas duodavo nemokamai butą ir kurą, o mokiniams už atliktą darbą užmokėdavo. Tas įgalino mokintis mažiau pasiturinčių tėvų vaikus. Kai kurie baigę tą mokyklą pasižymėjo dideliais organizaciniais-administraciniais gabumais. Pavyzdžiui, Juozas Ardickas 1927-1939 m. m. buvo Žemės ukio rūmų gyvulininkystės skyriaus vedėju, o Klemensas Danta—po karo kurį laiką buvo net Žemdirbystės mokslinio tyrimo instituto direktoriumi.

1911-1914 metais mokyklą aplankė įžymūs rusų pažangieji mokslininkai: pieninininkystės žinovas prof. G. Inichov'as, ekonomistas—stambių mokslo veikalų autorius —prof. Isajevas; tarybinio zootechnijos mokslo korifėjai P. Kulešov'as ir N. Čirvinski's bei kiti. Isajevas, Inichovas, I. von Moračevskis paskaitė mokykloje pranešimus, kurie buvo verčiami į lietuvių kalbą. Pažymėtina, kad Isajev'as atsisakė nuo vertėjo ir kalbėjo lietuviškai —gryna Šiaulėniškių tarme.

7. **Kontrol-asistentų ir gyvulininkystės brigadininkų kursai.** Kontrol-asistentų kursuose apmokymas tęsėsi 5 mėn., gyvulininkystės brigadininkų kursuose—2-5 mėnesius. Kursams vadovavo dvarininkų Centrinės galvijų bandų kontrolės sąjungos inspektorius J. Switalski's; dėstė: Charkovo Veterinarijos instituto privatdocentas R. Kunickis, agr. Kaziliūnas, kai kurie dvarininkai-agronomai (Gruževskis, Karpis, Zubuvai ir kiti).

Kursai išleido kelias laidas kontrol-asistentų ir brigadininkų. Pradedant darbą, beveik su kiekviena laida programa buvo peržiūrima.

8. **Obelių praktinė mergaičių žemės ūkio** ir **namų ruošos mokykla** įsteigta 1911 metais Obelių dvare, Rokiškio apskrities. Mokykla naudojosi praktikos darbams Obelių dvaro sodu, daržu, parku, pienine, sūrine, skalbykla, karvide, kiaulide, paukštynu. Į mokyklą buvo priimamos mergaitės (tik katalikės) ne jaunesnės 15 metų amžiaus, baigusios pradžios mokyklą. Apmokymas tęsėsi 3 metus. Ypatingas dėmesys buvo kreipiamas pratyboms, ir mergaitės buvo gerai išmokslinamos praktiškai. Todėl mokykla buvo labai populiari ir mokintis mergaitės atvykdavo iš įvairių Lietuvos vietų. Čia mokėsi beveik vienos lietuvaitės. Su laiku ne viena, baigusi tą mokyklą, tapo moterų-katalikių veikėja.

9. **Panemunės mergaičių Žemės ūkio** ir **namų ruošos mokykla** įsteigta 1890 metais (prieš I pasaulinį karą buvo Kauno gubernijos, Panevėžio apskrities; po I pasaulinio karo perėjo Latvijon). Mokyklą išlaikė baronienė Budbergienė; iš savo lėšų ji kasmet skyrė mokinėms po 8 stipendijas po 150 rublių metams kiekviena.

Prof. **Juozas Petraitis**
Docentas **Antanas Norkus**
Ž. ū. Mokslų kandidatė
Stefanija Ignatavičienė
Ž. ū. mokslų kandidatas
Jonas Martuzevičius

Po Tarybų Lietuvos dangum

. . . Ir vėl sustojau pilnas įstabaus
Susižavėjimo,
nes pakely,
Antai, po debesim aukštais dangaus
Bučiuojas pušys žaliame glėby.
Prie kelio,
Prie žmonių . . .
Nelyg vaikai,
Dar nepažinę meilės paslapties.
Dalija pušys džiaugsmą atvirai
Kaip paukštis giesmę—iš visos širdies . . .
Pranas Šilinis

ĮVAIRIOS ŽINIOS

SVARBI BYLA FEDERALINIAME TEISME

New Orleans. — Federaliniame distrikto teisme Amerikinė Civilinių Laisvių Unija užvedė politinę bylą, kurioje reikalaujama, būtų panaikintas Louisiana valstijoje veikiantis įstatymas, kuris reikalauja, kad kiekvienas kandidatas į bet kokią valdišką vietą prisiektų, kad jis nėra Komunistų Partijos narys arba subversyviškas asmuo. Unijos advokatai teisingai sako, kad šis įstatymas nesuderinamas su šalies Konstitucija.

NEAPSAKOMI TURTAI

Chicago, Ill. — Praeito balandžio 12 d. Chicagoje mirė kramtomosios gumos gaminimo kompanijos pirmininkas ir beizbolės komandos Chicago Cubs savininkas. Dabar paskelbta, kad jo palikto turto vertė siekia 81 milijoną dolerių!

ALBANIJOS RYŠIAI SU KINIJA LABAI ĮTEMPTI

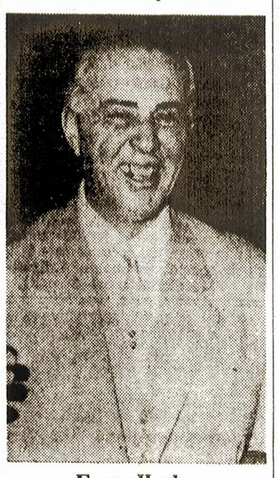

Enver Hoxha

Iki šiol tarpe Albanijos, komunistų vadovaujamos, ir Kinijos santykiai buvo labai glaudūs ir draugiški. Bet neseniai Albanijos vadas Enver Hoxha pradėjo viešai smerkti ir kritikuoti naująją Kinijos vadovybę už jos susidraugavimą su Jungtinių Valstijų imperialistais. Albanija taipgi pareikalavo, kad Kinija ištrauktų iš jos visus savo militarinius patarėjus. Aišku, kad Kinijai tas nepatinka, ir nežinia, kuomi šis santykių įtempas baigsis.

BUVĘS ŽVALGYBOS VIRŠININKAS

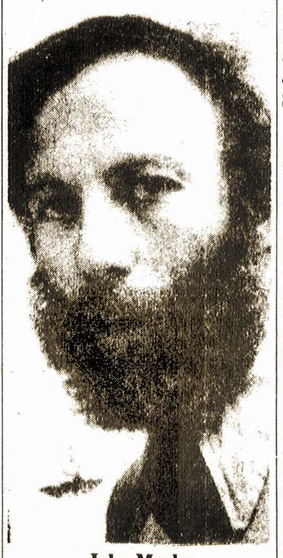

John Marks

Mūsų Valstybės Departamentas taipgi turi savo žvalgybos sistemą. Šis barzdotas vyras yra buvęs jos viršininku. Tai jis neseniai paskelbė net 1,000 puslapių Centrinės Žvalgybos Agentūros slaptų dokumentų, kuriuose atidengiama, kaip jos agentai panaudoja įvairius narkotikus, protą nuodijančius vaistus, privertimui žmonių jiems tarnauti.

SVEIKINA PLIENO DARBININKUS

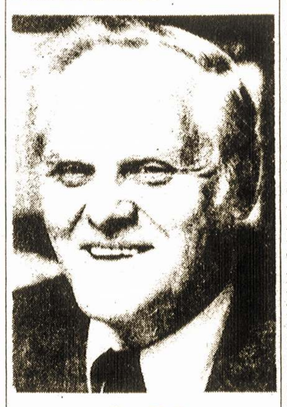

Gus Hall

Cleveland, Ohio. — Čia lankydamasis aną dieną Amerikos Komunistų Partijos sekretorius Gus Hall karštai sveikino Jungtinės Plieno Darbininkų Unijos nariuose augantį kovingumą, jų nepasitenkinimą konservatyviška unijos vadovybe.

Gus Hall gerai supranta plieno darbininkų reikalus. Jis pats yra buvęs vienas iš jų per eilę metų dirbęs plieno fabrikuose. Jis gerai supranta ir jų unijos reikalus, nes jis yra vienas iš šios unijos įkurėjų.

PAGALIAU SUSITARTA DĖL BELGRADO KONFERENCIJOS

Belgradas. — 35 Europos šalių ir Jungtinių Valstijų atstovų šešias savaitęs užsitęsę pasitarimai dėl busimosios Belgrado konferencijos Helsinkio nutarimų vykdymo, baigėsi. Po ilgų derybų ir ginčų sutarta dėl konferencijos procedūros ir dienotvarkės.

Konferencija prasidės rugsėjo 27 dieną. Susitarta, kad ji tęsis iki gruodžio 15 d. O jeigu pasirodytų, kad konferencijos darbo su ta diena negalima užbaigti, tai bus sušaukta jos antroji sesija 1978 metais tarp sausio 15 ir vasario 15 d.

ANGLIJOS ŽURNALISTAS PABĖGO

Londonas. — Tik dabar sužinota, kad laikraščio "Yorkshire Miner," Anglijos Angliakasių Unijos organo redaktorius Maurice Jones su žmona ir trijų metų dukryte yra pabėgęs į Demokratinę Vokiečių Respubliką (Rytų Vokietiją) ir ten prašo politinės prieglaudos. Jis savo draugams rašo, kad Anglijos policija persekiojo ir gąsdino sugriovimu jo šeimos. Mat, Jones žmona yra ateivė iš Suomijos ir nepilietė.

PREKYBINIAI MAINAI TARP KUBOS IR PRANCŪZIJOS

Havana. — Neseniai socialistinės Kubos sostinėje lankėsi Prancūzijos Užsieninės prekybos ministras Andre Rossi. Ta proga padaryta svarbi prekybinio bendradarbiavimo tarp abiejų šalių, abiems šalims lygiai naudinga, sutartis. Smarkiai padidės pardavimas Prancūzijai Kubos cukraus bei tabako, o Prancūzijos įvairios industrinės technikos Kubai.

NAUJAS VATIKANO NUSILEIDIMAS

Roma. — Vatikanas pareiškė, kad katalikų bažnyčia nuo dabar jau leis tuoktis vyrams, kurie operacijos pagalba save "nusėklina," tai yra pasidaro bejėgiais užveisti moteris. Iki šiol tokiems vyrams tuoktis buvo griežčiausiai draudžiama. Toks jų žygis ant jų galvos užtraukdavo amžiną prakeikimą.

Tai dar vienas popiežiaus nusilenkimas modernizmui.

New Yorko "Sunday News" apie Lietuves kultūrininkes

Praėjusį sekmadienį skaitlingiausiai skaitomas New Yorko "Sunday News," Queens-Long Island skyriuje, gan plačiai aprašė "buvusias bėgles, kurios padeda lietuviui skulptoriui." Girdi, "meilė tėvynei, jos kultūriniam ir meniniam paveldėjimui paskatino dvi prasimušusias Manhattano karjeristes moteris suruošti pirmą nuo praėjusio karo pabaigos" didelę parodą lietuviui skulptoriui. Tai esančios Audrey Butvay, 35, Elizabeth Arden Reklamos ir Rinkos Plėtimo Skyriaus Vedėja, ir Virginia Sirusiene, 33, pirmoji moteris tapusi Bankers Trust Banko viceprezidente "Trust" skyriuje. Paroda vyksta South Hampton, L. I. (salos rytiniam gale.)

Mel Greene, "Daily News" reporteris, toliau pasakoja kultūrininkių veiklą—kiek jos paskyrė laiko ir pinigo. Jos parašiusios ir gausybę pakvietimų.

Praėjusiame "Laisvės" numeryje paskelbėme, kad "parodos iniciatore skelbėsi dailininkė Montvilienė iš Conn." Pasirodo, dailininkė Giedrė Montvilienė, viena iš pajėgiausių Amerikos jaunųjų dailininkių, tebuvo viena iš kelių talkininkių (neminimų "Daily News"), kurios siuntinėjo niekieno nepasirašytus pakvietimus.

Kasykla po jūros dugnu

Švedijos specialistai mano, kad po Baltijos jūros dugnu gali būti nemaži naudingųjų iškasenų klodai. Jie tikisi aptikti ten geležies, vario, cinko, švino, aukso, sidabro.

Šią vasarą numatomos bandomosios paieškos iš dirbtinės salos arba iš vertikalaus betoninio vamzdžio, kuris bus nuleistas iki jūros dugno. Jeigu paieškos duos teigiamų rezultatų, bus įrengtos povandeninės kasyklos 140-150 m po jūros dugnu.

Policija meta laukan senyvą gyventoją

San Francisco, Cal. — Net keturi šimtai miesto policininkų rugpjūčio 4 dieną buvo sumobilizuoti išmetimui iš didžiulio International viešbučio senyvių žmonių apgyvento.

Nuotraukoje parodoma, kaip policininkai neša laukan nenorinti senelį geruoju pasiduoti ir iš viešbučio išsikraustyti.

Prieš šį valdžios žygį įvyko protesto demonstracija, kurioje dalyvavo virš dviejų tūkstančių sanfranciskiečių.

Tai kodėl jis nebuvo panaudotas?

Dar ilgai, ilgai bus kalbama ir rašoma apie tuos baisius nuostolius gyvybėmis ir turtu Johnstown, Pa., apylinkėje nuo potvynio. Bet dabar paaiški, kad yra išrastas instrumentas, kuris gali persergėti nuo panašios nelaimės, bet nebuvo panaudotas. Kodėl? Kas kaltas?

Šioje nuotraukoje profesoriai Dr. Arthur K. Lord [kairėje] ir Dr. Robert M. Komer šį instrumentą demonstruoja.

KANADOS ŽINIOS

Netekus žymaus veikėjo ir kovotojo

Montrealyje Sacre Coeur ligoninėje nuo vėžio ligos iš gyvųjų tarpo išsiskyrė Jean Parė, vienas žymiausių veikėjų ir kovotojų už Kanados darbo liaudies reikalus. Velionis buvo Jungtinės Elektrinių Darbininkų Unijos (EU) viceprezidentas, Montrealio Darbo Tarybos pildomojo komiteto narys, Kvibeko Darbo Federacijos tarybos narys ir ilgametis Kanados Komunistų Partijos veikėjas.

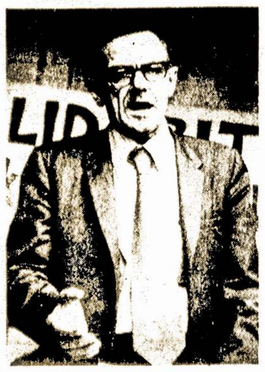

Jean Parė

Apie velionį Elektrikierių Unijos pareiškime sakoma:

"Jean Parė mirtis didelis nuostolis mūsų unijai ir visam darbininkų klasės judėjimui . . . Per visą savo ilgametę mūsų unijoje veiklą (nuo 1945 iki 1977 m.) jis niekados nesusvyravo kovoje už uniją prieš reakcinį Duplessis režimą Kvibeke ir prieš visus tuos darbininkų gretose, kurie norėjo mus sunaikinti. Jeano ilgą ir nuoširdžią veiklą ilgai prisimins mūsų unijos viršininkai ir nariai."

Kvibeko Komunistų Partijos prezidentas Sam Walsh sako: "Jean Parė mirtis baisus nuostolis Kvibeko darbo unijų judėjimui ir skaudus smūgis Komunistų Partijai."

TORONTIEČIŲ KRONIKA

LIGONIAI

Ligos užpuolė vyresniosios kartos draugus. Sunkiai susirgo draugė V. Masienė ir teko pergyventi operaciją. Draugė, nors jau artėja prie 90-jų, visą laiką laikėsi gerai, nežiūrint didelių sukrėtimų, netekus savo sūnų. Susirgo ir turėjo operaciją draugas P. Bepirštis, Ispanijos karo veteranas. Jis jau artėja prie 86-to gimtadienio.

Reporteris linki jiems greitai susveikti.

MOTERYS TURĖJO PIKNIKĄ

Paskutinę dieną liepos Toronto Lietuvių Moterų Klubas turėjo antrą pikniką ant draugų Čibirkų farmos. Buvo kiek mažesnis, negu pirmas. Matyti nekurie išsigando pranašysčių apie artėjantį lietų. Ir ištiesų, baigiant pikniką užėjo didelis lietus. Laimė, kad buvo kur pasislėpti nuo lietaus. Todėl kai lietus lijo, mes dainavom lietuviškas dainas, kiek pajėgėm. Turėjom ir viešnią iš Londono—J. Naruševičienę. Taipgi piknike buvo draugų Antanavičių žentas Prof. Mathew su šeima.

Pikniko vaišes parūpino draugės Daugėlienė, Ylienė ir Čibirkienė. Piknike darbavosi A. Guobienė ir I. Rukienė.

GAUNA DIDELĘ PARAMĄ

Toronto Lietuvių Sūnų ir Dukterų Klubas (Inc.). gauna iš federalės vyriausybės (per New Horizons Program) stambią paramą—$24,661, dėl įsigijimo naujo pečiaus, šaldytuvo, salės pagražinimo ir daugelio kitų dalykų. Mat klubo nariai dabar yra, su nedidelėm išimtim, jau pensijonai, o vyriausybės sveikatos ir gerovės departamentas stengiasi padėti, kad jų saulėleidis nebūtų toks nuobodus. Klubo direktoriai nutarė pradėti salės atnaujinimo darbus. Jie kviečia narius talkininkauti, kadangi visus tuos darbus, kuriems nereikia specialistų, turi patys nariai atlikti. Kai viskas bus atlikta, nariams bus malonu lankytis savo svetainėj.

Beje, klubo metinis piknikas bus rugpiūčio (August) 27, draugų J. B. Morkūnų vasarvietėj netoli Simcoe ežero. Ruoškitės visi dalyvauti.

LANKĖSI LIETUVOJ

Šią vasarą nemažas skaičius ir torontiečių lankėsi Tarybų Lietuvoje. Su kuriais tik teko išsikalbėti, visi pripažino, kad Lietuvoj gyvenimas labai pasikeitęs gerojon pusėn. Visi džiaugiasi, kad jų giminės gražiai gyvena. Daugelis ir taip vadinamų jaunesniųjų ateivių (po antro pasaulinio karo) lankėsi Lietuvoj, nepaisydami agitacijos prieš tai.

LANKĖSI TORONTE

Kanadoje viešėjo Mildred Stensler ir Victor Baker iš New Yorko. Ta proga buvo sustoję ir Toronte.

Mildred Stensler, kaip žinia, yra chorvedė, o Victor Baker—dainininkas.

Nedaug laiko teko praleisti su jais, bet buvo labai malonu pasikalbėti su tokiais maloniais svečiais iš New Yorko.

Dabar, kaž kodėl, nedaug JAV lietuvių besilanko Kanadoje. Atrodo, kad daugelis jų nusikraustė į tolimą Floridą, iš kur jau per toli važinėti į Kanadą.

VIEŠNIA IŠ V. VOKIETIJOS

Pas draugus F. E. Laurusevičius, kurie dabar gyvena New Lowell, apie 80 mylių nuo Toronto, lankosi iš Vakarų Vokietijos draugės E. Laurusevičienės sesers duktė Anna Jacob. Ta proga aplankė Laurusevičius kita Laurusevičienės sesers duktė Ievutė Veiverienė, jos marti su dviem vaikučiais, taipgi ir Prano sesuo M. Brizgienė iš Chicagos.

Viešnios, drauge su Laurusevičiais, lankėsi Toronte ir kitose Ontarijos vietose, lankydami pažįstamus ir gimines. **Reporteris**

TORONTO, CANADA

Mirus

Jennei Shinkūnienei 1976 metais rugpjūčio 12 dieną, su didžiausia širdgėla brangiausiais prisiminimais metinės sukakties, liūdim netekę mūsų taip mylimos, niekuomet nepamiršim.

Vyras **Juozas**
Duktė **Irena**
Žentas **Hurbi**
Anūkas **Ričardas**

Vancouver, B. C.

Vancouver miesto akvariumas yra vienas iš didžiausių ir galbūt įdomiausių visoje Kanadoje. Visiems tūristams stengiamės parodyti, kaip gerai išlavinti (dresiruoti) banginiai Orca Orcina ("killer whales") atlieka įdomius narstymus, bei plaukiojimus sulyg dresuotojo komanda. Šie banginiai buvo sugauti gyvi pirmą kartą prieš keletą metų, o vėliau gaudomi ir parduodami už penkis, vėliau už dvidešimts penkis tūkstančius dolerių kitiems akvariumams. Dabar šių banginių gaudymas yra visiškai uždraustas Kanadoje ir JAV

Liepos 13 diena bus istorinė diena—šią naktį gimė Baltasis banginis "Beluga Whale" (**Delphinapterus Leucas**), ir jau trečia savaitė greitai auga. Spaudoje rašoma, kad tai yra vienintelis toks įvykis pasaulyje.

Du "baltieji banginiai," gimę kituose akvariumuose, tuoj mirė. Šio banginio gimimo laukė su foto aparatais, keletą dienų ir naktų. Tai įdomus gyvūnas, išrodo, kaip didžiulė žuvis. Gema kaip ir kiti žinduoliai, tik pieną gauna iš motinos kiek kitaip—nereikia žindimo, motina švikščia pieną naujagimiui, o šis tik laiko apžiojes spenį. Apskaičiuota, kad banginis gimė 35 kilogramų (apie 75 svarų) svorio, gi per septyniolika dienų užaugo dar apie 23 kilogramus.

Liepos 13-ta buvo ir nemaloni diena kitų atvėju. Didžiausia žuvis, sugauta Frazer upėje, 318-kos kilogramų (apie 700 svarų), angliškai vadinama "White Sturgeon" (lotyniškai: **Acipenser Transmontanus**), baigė savo gyvenimą irgi akvariume. Žuvį sugavo pilietis Garnet Ginther šiaurėje už Mission miestelio, užkabines ant meškerės kasnelį ungurio. Didžioji žuvis (3 m. 40 cm. ilgumo) traukė žvejo laivelį (5 metrų 40 cm. ilgumo) apie 45 minutes ir pavargusi sustojo. Gal būt nuovargis ir priartino mirtį.

Žuvis tyrinėjama U. B. C. universitete, Daktaro Tom Northcote vadovybėje. Norima sužinoti amžius ir kiti dalykai. Ikrų šioje žuvyje rado virš 35 kilogramus. Spaudoje rašo, kad "Tarybų Sąjungos mokslininkai, žino daug daugiau apie šias žuvis ir turi išvystę didžiulę veisimo ir žvejojimo techniką."

Visam pasaulyje žinomas Tarybų Sąjungos "Kaviaras." Kanados mokslininkai turėtų pasinaudoti Tarybų Sąjungos siūloma bendradarbiavimo politika. Tas sutaupytų daug laiko ir pinigų.

A. Grinkus

Senatorius susitiko ir pietavo su princu

Kai praeitą mėnesį niujorkiškis senatorius Jacob K. Javitz, žydiškos kilmės, lankėsi Vidurio Rytuose su tikslu pagelbėt izraeliečiams ir arabams susitaikyti, buvo susitikęs ir pietavo su Saudi Arabijos užsienio reikalų ministru princu Saudi al-Faisal. Susitikimas buvęs labai draugiškas, bet, matyt, be jokių konkrečių rezultatų.

Tai šis princas aną dieną norėjo New Yorke and Park Ave. nusipirkti 18 kambarių apartamentą 13 aukštų pastate. Bet namo nuomininkai griežtai užprotestavo.

TURTINGOSIOS AMERIKOS POSŪNIAI

. . . Sunku pasakyti, kas labiau trokšta, kad Arizonos valstijoje būtų nešalta žiema: citrusinių augalų farmos savininkas Goldwateris ar šios farmos sezoniniai darbininkai. Goldwateriui—senatoriaus Bario Goldwaterio, ne kartą mėginusio užimti JAV prezidento kėdę broliui—šalta žiema gali sunaikinti lopius augalus, jo pajamų šaltinį. O žmonėms, iš Meksikos atklydusiems ieškoti darbo, paprasčiausiai patiems šalta. Kol prasideda naujas laukų darbų sezonas Goldwaterio farmoje, jie žiemoja po atviru dangumi. Miega iš įvairių dėžių pasidarytuose gultuose, prie laužo gelbstisi nuo šalčio ir verda sau kuklų valgį.

Na, bet štai atėjo darbymetė. Farmos savininkas atsiuntė sezoniniams darbininkams pavežėti sunkvežimį, beveik tokį pat patogų, kaip tranzitiniam gyvulių vežiojimui. Nors dirbti tenka nuo aušros iki sutemų, nors priekabūs ginkluoti prižiūrėtojai, duonos kąsnio ieškantiems žmonėms tai geriausias metas: dirbdami jie valgo sočiai ir dar sutaupo dolerių.

Tiesa, sutaupo labai mažai. Beveik nieko. Karščiausią darbymetę geram darbininkui farmeris moka iki 40 dolerių per savaitę. O algos dieną, apskaičiavus, kiek kaštavo maistas ir po kitų atskaitymų, į rankas tenka maždaug 20 dolerių. Darbymetė netrunka prabėgti, ir ateivio žiema vėl pusalkanė ir šalta. Ypač to, kuris turi šeimą, vaikų . . .

Bet dar labiau šie vargšų būriai bijo, kad jų neišsiųstų atgal į neturtingą gimtinę, kur ir darbymetėje nėra darbo. Mat, jie nelegaliai atvyko į Jungtines Valstijas. Nudirbus laukų darbus, tas pats sunkvežimis, kuris atvežė į citrusinių augalų plantaciją, pamėtės juos iki kaimyninių fermų. Tačiau jei ir ten nebus reikalingos darbo rankos, farmeris gali perduoti ateivius imigracijos ir natūralizacijos tarnybos agentams, o šie tada elgiasi be ceremonijų.

Tokį kraupų nelegalių JAV imigrantų gyvenimo vaizdą nupiešė grupė Arizonos valstijos žurnalistų savo reportaže, kurį išplatino JPI agentūra.

Gal tik Goldwateris taip begėdiškai engia užsieniečius darbininkus? Juk ir jo brolis, taikydamas į JAV prezidentus, skelbia beveik fašistinę programą. Deja, kiti samdytojai—tiek mieste, tiek kaime—neretai pasirūpina, kad nelegalius imigrantus ištremtų iš Amerikos, kol jie dar neatsiėmė atlyginimo už darbą! . .

Svarbiausia, žinoma, ne vieno ar kito darbdavio moralė, bet Jungtinių Amerikos Valstijų socialinė sistema, kuri nužemina žmogų iki darbo įrankio. Nelegalūs imigrantai turtuoliams labai naudingi. Už tokį pat darbą jiems mokama trigubai mažiau, negu vietiniams darbininkams. Todėl jau daug metų šiuolaikinius turtuolių vergus gabena per JAV sieną ne tik atskiri uždarbiaujantys vedliai ir kontrabandininkai, bet solidžios firmos ir kompanijos, plačiai papirkinėdamos imigracijos ir natūralizacijos valdybos bei kitų valdžios organų pareigūnus.

Spėjama, kad Jungtinėse Valstijose dabar yra nemažiau kaip 6 milijonai nelegalių imigrantų, o gal būt ir daugiau kaip 10 milijonų. Tai—išeiviai iš įvairių pasaulio šalių, pirmiausia iš Lotynų Amerikos, kurią turtingojo kaimyno—Jungtinių Valstijų—monopolijos taip iščiulpia, kad gyventi ten dar blogiau, negu po atviru dangumi Arizonos valstijoje.

Kai Jungtinėse Valstijose gera ekonominė konjuktūra, užsieniečiai darbininkai labai plačiai gabenami per sieną. Tačiau prasidėjus ekonominei krizei, kuri neišvengiama esant kapitalizmui, prasideda piktas jų pjudymas. Atsakingi valdžios pareigūnai, reakcingi didžiųjų profsąjungų (darbo unijų) vadai, buržuazinė spauda išsijuosę įtikinėja amerikiečius, kad vargšai ateiviai kalti dėl visų Amerikos socialinių nelaimių: girdi, dėl jų šalyje yra daug bedarbių, trūksta lėšų socialinėms pašalpoms ir kt.

Tačiau net pasak laikraščio (Wall Street Journal) užsieniečiai darbininkai pusvelčiui nudirba tokius juodus darbus, kurių amerikiečiai apskritai nesiimtų. O ko verti tvirtinimai, kad nelegalūs imigrantai yra finansinė našta valstybei, ryškiai parodė 1975 metų JAV Darbo Departamento apklausa. 77 proc. Imigracijos ir natūralizacijos valdybos sulaikytų užsieniečių darbininkų mokėjo socialinio draudimo įnašus, 73 proc.—federalinį pajamų mokestį, o tik .5 procento gavo socialinio draudimo pašalpas, 1,3 proc. turėjo korteles papigintiems maisto produktams, 3.9 proc. vieną arba kelias savaites buvo gavę nedarbo pašalpas. Tik 7.5 proc. sulaikytųjų darbininkų vaikai lankė mokyklas . . .

Kai nebereikia darbo rankų, turtingoji Amerika ne tik piktai burnoja labjausiai išnaudojamus žmones. Iš žmonijos atminties dar neišdilo kraupūs įvykiai, kai 1927-1930 m. m. krizės metu iš JAV buvo ištremta daugiau kaip 400 tūkstančių meksikiečių—nemaža ir tokių, kurie gimė ir augo Amerikoje, bet jų tėvai kadaise be oficialaus leidimo atvažiavo į šią šalį.

Pastaraisiais metais, kapitalistiniam pasauliui pergyvenant ekonominę depresiją, Jungtinėse Valstijose lyg iš gausybės rago pilasi įstatymų projektai, nukreipti prieš užsienio darbininkus, Imigracijos ir natūralizacijos valdybos agentai plečia jų gaudynes. **A. Petkus**

Washingtonas. — Senatas panaikino uždraudimą Pasauliniam Bankui, Amerikos interesų kontroliuojam, teikti paskolas Vietnamui, Kambodijai, Laosui ir Ugandai.

Dešimt dienų Tarybų Lietuvoje viešėjo antroji šiais metais Amerikos lietuvių darbininkų susivienijimo grupė. 34 turistams iš JAV vadovavo Amelia Juskovič.

Nuotraukoje—paskutinės svečių viešnagės akimirkos Vilniaus aerouoste, prieš išskrendant atgal į namus.

V. Kapočiaus nuotr.

JO 85-ŲJŲ GIMIMO METINIŲ PROGA

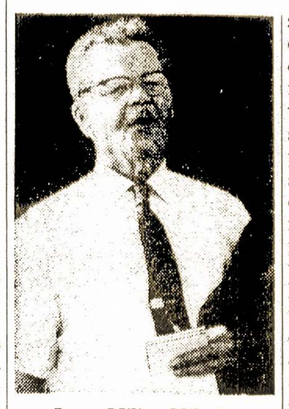

Jonas Milius-Mileris

Žinomas JAV lietuvių pažangaus judėjimo veteranas Jonas Milius-Mileris, šiuo metu gyvenantis Floridoje, pažymi 85-ąsias savo gimimo metines. Visi, kas pažįsta Joną Milerį (savo raštuose pasirašantį Dzūkeliu), džiaugiasi šia šviesia švente draugе su juo. O, turbūt, nėra JAV lietuvių pažangiečių tarpe tokio, kuris nežinotų šio žmogaus. Ir jo, ir jo prasmingo gyvenimo, kupino veiklos ir pasišventimo, kovojant dėl darbo žmonių teisių ir gerbūvio, dėl jų apšvietos, kaip pačių emigrantų tarpe sakoma. Jonas Mileris-Dzūkelis žinomas ir Lietuvos visuomenei. Mūsų enciklopedijos skiltys savo glaustu žodžiu primena jo gimimo vietą (Atesnykėlių km., Alytaus raj.), emigracijos metus (1913 m.), kitus svarbesnius Jono biografijos momentus: dirbo anglies kasyklose, vėliau automobilių pramonėje, mokėsi vakarinėse mokyklose, priklausė pažangioms darbininkų draugijoms ir sąjungoms. Nuo 1916 m. bendradarbiauja darbininkų spaudoje. 1931-1935 m. buvo laikraščio "Vilnis" administratorium. Keletą kartų lankėsi Lietuvoje.

Už šių konspektiškų duomenų—ilgas, daugiau negu šešiasdešimties metų darbininkiškos emigranto dalios kelias. Jonas Milius, kaip ir tūkstančiai kitų Lietuvos sermėgių, beveik bemokslių, bet turinčių jaunus darbo nebijančius delnus, JAV, už didžiųjų vandenų, išėjo didelius gyvenimo universitetus. Kapitalistinės būties sąlygos mokė ir grūdino įvairiatautę darbo armiją, vienijo ją priešintis išnaudotojiškam "bosų" goduliui. Ir Jonui teko patirti visko—bado ir nedarbo, policijos smurto ir kalėjimo, persekiojimų ir nusivylimų. Bet jis, kaip ir kiti įžvalgaus proto ir nerimastingos prigimties emigrantai, atlaikė gyvenimo smūgius, nepailsdamas pats stengėsi šviestis ir burti kitus savo likimo tautiečius į pažangias visuomenines ir kultūrines organizacijas, ratelius. Viskas—darbo žmogaus gyvenimo, jo dvasinės pažangos, jo klasinio susipratimo labui. Sutelktinė kova už darbininkų teises, didelės kultūrinio darbo pastangos atnešė gražių vaisių—lietuviai emigrantai drauge su kitų tautų proletarais ne sykį išėjo laimėtojais prieš darbdavių sauvalę. Platų veiklos barą varė lietuviškos visuomeninės draugijos, pažangūs spaudos leidiniai, chorai, dramos rateliai ir kt. Jono Milerio-Dzūkelio visur aktyviai dalyvauta, nuoširdžiai dirbta. Jo neblėstanti energija, sumanumas, jo straipsniai, prakalbos, žurnalistinė ir meninė veikla žymi daugelį mūsų išeivijos istorijos puslapių. Jonas Mileris—vienas tų "dėdės Samo" žemės ateivių, kurie savo delnais statė Ameriką, nepailstamai kovodami už jos socialinę pažangą, už jos darbo žmonių teises ir gerovę.

Seniai rūdys sugraužė dzūko Jono rankomis montuotus automobilius, seniai išsisklaidė šiluma tų anglies tonų, kurias jis ir jo darbo draugai iškėlė iš Pennsylvania kasyklų gelmių, tačiau tebėra gyvos, klesti ir nugali idėjos, kurioms Jonas Mileris-Dzūkelis atidavė tiek brangių savo gyvenimo metų, tiek širdies karščio ir nerimastingų svajų.

Žinoma, viena brangiausių tokių jo svajonių buvo mielos gimtinės Lietuvos likimas. Jis, ir toli nuo jos gyvendamas, visada buvo su savo liaudimi ir jos kova už šviesią ir laimingą Nemuno krašto rytdieną. Todėl jis, kaip ir tūkstančiai kitų dorų mūsų krašto išeivių, karštai sveikino socializmo pergalę Lietuvoje, nuoširdžiai džiaugiasi šiandieniniu lietuvių tautos gyvenimu, mūsų gražiais laimėjimais ekonomikoje ir kultūroje. Jonas Mileris su žmona Margarita ne sykį svečiavosi Tarybų Lietuvoje.

Šviesaus jubiliejaus proga—širdingiausi sveikinimai jaunatviškai energingam jubiliatui, kuris ir šiandien yra aktyvus Floridos lietuvių visuomenės veikėjas.

Leidykla "Mintis" išleis Jono Milerio-Dzūkelio atsiminimų knygą. **Vacys Reimeris**

Senatorius Kuboje

Havana. — Į Socialistinės Kubos sostinę atvyko senatorius Frank Church. Jis čia tarsis su prem. Castro ir kitais Kubos vadais dėl pagerinimo santykių tarpe Kubos ir Jungtinių Valstijų. Senatorius Church yra vienas iš tų žymių amerikiečių, kurie darbuojasi už normalizavimą santykių su Kuba.

PHILADELPHIA, PA.

GAMTOS BAUSMĖ

Pirmą dieną rugpjūčio, pirmą val. po pietų, važiuojant autobusu namo iš miesto, juodas, kaip naktis, debesys uždengė miestą. Galima buvo suprasti, kad iš to bus kas tokio nepaprasto . . . Ir buvo. Nors jau netoliausia nuo namų, bet reikėjo persėsti į kitą autobusą. Vos išlipus iš buso, išgirdau baisų užtmą! Staiga pradėjo stambūs kristi lašai maišyti su ledais. Papučia labai tvirta sriovė vėjo apie 60 mylių per val. vos nepartrenkė manęs galvėje.

Mano laimė, kad už kelių žingsnių buvo telefonų stulpas. Apkabinu glebiu stulpą, ir vos laikausi, kad vėjas nenuneštų po automašinų ratais. O lietaus sriovė pliekia ne iš aukšto, bet išilgai gatvę. Žaibai kas antra minutė, apjakino akis, o perkūnija apkurtino ausis. Ledai kapoja galvą ir visą kūną, tik su lengvais marškinukais apsivilkusį. Nematyt kur eit.

Pagaliau truputį nurimo, prašvito. Žiūriau, skersai gatvės gasolino stotis. Nubėgu į stotį, dantimis kalendamas. Pusamžis vyras paduoda man savo žaketą apsidengti.

Pagaliau lietus biskį sustojo. Sėdu į busą ir tuojau namie. Persivilkęs drabužius, dar truktelėjau "ruginės," kad bereikėtų važiuoti pas . . . Ir tą dieną, su trumpom pertraukom, lijo su perkūnija iki 8-tos vakaro. Prilijo suvirš keturis colius. Daugelio gyventojų buvo pilni sklepai vandens, kai kurių prakiurio stogai, keletą namų uždegė perkūnas.

* * *

Praėjusi buvo nepaprastai šalta žiema, kuri publikos patarnavimo kompanijoms atnešė labai didelius pelnus. Pav., elektros kompanija gavo leidimą pakelti kainas 17 proc. elektros naudotojams. Prieš kelis mėn. kūrui dujų (gaso) kompanija pareikalavo pakelti kainas 21 proc. Bet vartotojų (consumers) organizacija tvirtai pasipriešino. Patyrinėjus padėtį surado, kad dujų kompanijai užtektų pakilimo šešių nuošimčių, su didoku pelnu. Ginčiai atsidūrė teisme. Ir šiomis dienomis teismas davė nuosprendį, leisdamas kompanijai pakelti mokestį vartotojams 16 proc. Ko tik kompanijos prašo, viską gauna.

Šiomis dienomis išryškėjo, kad dujų kompanija šiemet turi du bilijonus daugiau kubiškų metru dujų negu pernai turėjo. O vis skundesi trukumais. **"L." Reporteris**

250,000 NIUJORKIEČIŲ PARAŠAIS PROTESTUOJA

New Yorkas. — Edison Kompanija yra įteikus valstijos valdžiai leisti jai pakelti vartotojams elektros kainą net $250,000,000! Ta žinia niujorkiečius pritrenkė. Prasidėjo rinkimas parašų ant protesto peticijos. Bronxo prezidentas Robert Abrams praneša, kad jau surinkta ir valdžiai įteikta 250,000 parašų. Garbė tiems, kurie tuos parašus surinko!

VAJUS

GAVIMUI "LAISVĖ" NAUJŲ SKAITYTOJŲ IR ATNAUJINIMUI UŽSIBAIGUSIŲ PRENUMERATŲ

VAJUS PRASIDĖS RUGSĖJO 1 IR TĘSIS TRIS MĖNESIUS IKI ŠIŲ METŲ LAPKRIČIO 30.

Kviečiame į Talką

Kviečiame į talką visus buvusius vajininkus ir labai laukiame naujų vajininkų. Gerai susiorganizuokime šiam darbui ir veikime su pirma vajaus diena. Rūpinkimės aplankyti kuo daugiausia namų vajaus reikalu ir kalbinti žmones užsisakyti "Laisvę."

DOVANOS VAJININKAMS

1-ma $50; 2-ra 45; 3-čia $40; 4-ta $35; $5-ta $30; 6-ta $25; 7-ta $20; 8-ta $15; 9-ta $12; 10-ta $10;

KREDITAVIMO PUNKTAI

Kontestantams kreditavimo metodai tokie: už naujus skaitytojus 1 punktas nuo 5 centų, už atnaujintas prenumeratas 1 punktas nuo 25 centų. Už aukas arba pelnus nuo parengimų 1 punktas nuo 50 centų.

KREDITĄ UŽ AUKAS DUOSIME KONTESTANTAMS (VAJININKAMS) TIK JEIGU JIE PATYS PRISIŲS PINIGUS. PINIGAI GAUTI PER KITUS NEBUS KREDITUOJAMI VAJININKAMS.

$15,000 FONDAS

Apart įeigų už prenumeratas ir skelbimus, turime ieškoti kitokių šaltinių biudžeto sukėlimui, kad "Laisvė" gyvuotų. Per šį vajų sieksime ir vėl šiam svarbiam reikalui sukelti $15,000 fondą. Tai padarykime aukomis ir pelnu nuo parengimų.

Užsakykite "Laisvę" Savo Giminėms Ar Draugams Į Lietuvą. Jie Bus Jums Dėkingi Už Tą Dovaną.

* * *

"LAISVĖS" KAINOS AMERIKOJE IR UŽSIENIUOSE:

Amerikoje $10 metams, $5.50 pusei metų.
Kanadoje $10.00 metams, $5.50 pusei metų
Lietuvoje $12.00 metams, $6.50 pusei metų
Kitur užsieniuose $12.00 metams, $6.50 pusei metų

Visais vajaus reikalais rašykite:

Laisvė

102-02 Liberty Ave., Ozone Park, N. Y., 11417

Chicago, Illinois

ATSISVEIKINOME SU IŠTIKIMU DARBO KLASĖS SŪNUMI IGNU URMONU

Po ilgos, virš metų nusitęsusios sunkios paralyžiaus ligos, liepos 26 dieną mirė nepavaduojamas kovotojas už darbo žmonių reikalus drg. Ignas Urmonas. Velionis buvo gimęs Lietuvoje, Joniškio rajone, Noraičių kaime. Į šią šalį atvyko prieš 62 metus. Pirmiausiai apsigyveno Worcester, Mass. Ten tuojau stojo į pažangias organizacijas ir skaitė pažangią spaudą. Buvo laikraščio "Laisvės" skaitytojas nuo pat pirmo numerio ir jį skaitė iki sunki liga pastojo tam kelią.

Velionis buvo pašarvotas Lack koplyčioje. Laidotuvių išvakarėse erdvi koplyčia buvo prisirinkusi pilna lankytojų. Daugumoje jaunų žmonių, tai jo dukros ir anūkų draugai, taipgi jaunesni nariai Roselando Aido choro, kuriame jis dainavo iki choras gyvavo.

Šeštadienį, liepos 30 d., vėl Lack koplyčia prisirinko kupina žmonių, norinčių paskutinį kartą patarnauti ir atsisveikinti su mielu giminaičiu ir kilnios idėjos draugu Ignu Urmonu.

10:30 val. ryto apeigas pradėjo Valeria Urbikas, vargonais pagrodama liūdną melodiją. Po to Vanda Gaidam ir Helen Bordner sudainavo momentui pritaikintas dainas, palydint vargonų muzikai.

Atitinkamą kalbą angliškai pasakė laidotuvių direktorius Leonardas Bukauskas. Jis pabrėžė, kad Igną pažinęs nuo pat savo kūdikystės ir gerai prisimena jo veiklą ir nuoširdų draugiškumą. Jis priminė, kad jo rūpesčiu Roselando kolonijoje buvo įsigytas Lietuvių Kultūros namas ir salė, pavyzdingai veikė LLD 79-oji ir LDS 139-oji kuopos, Roselando Aido choras, Roselando Žemaičių klubas ir eilė kitų. Jis daug rūpestingo darbo įdėjo ir Dailės ir Dramos klube — Mildoje, taipgi "Vilnies" vajuose. Bukauskas pažymėjo, kad Ignas visus darbus atliko nesididžiuodamas ir nelaukdamas už juos jokios pagarbos ar pagyrimo.

Kalbėtojas priminė, kad Ignas 1928-29 metais buvo parvykęs į Lietuvą ir ten susipažinęs su Julija Jokubaityte sukūrė šeimos židinį. 1930 metais Ignas su Julija

Ignas Urmonas

atvyko į Čikagą ir apsigyveno Roselando kolonijoje, kur gyveno ir veikė iki prieš penkis metus ją apleido.

Ignas su Julija susilaukė dukros Virginia, kurią irgi išauklėjo darbininkiškoje dvasioje ir išmokslino. Virginia sukūrė šeimos židinį susituokdama su Walter Wrobel ir augina dvi dukras bei du sūnus. Visi keturi velionio anūkai jau lanko aukštąsias mokyklas. Velionis labai troško matyti juos visus baigusius aukštąjį mokslą, bet mirtis neleido tiems troškimams išsipildyti. Mokslą baigė tik vyresnioji Dawn Wrobel, o du anūkai Walter ir Bruce tebelanko universitetą. Pati jauniausia Sandra ką tik baigę vidurinę mokyklą ir šį rudenį pradės lankyti kolegiją. Trumpai suglaudus, jo atžalynas pasinėręs moksle ir auklėjamas sąmoningoje dvasioje.

L. Bukauskui baigus savo rūpestingai paruoštą kalbą, vėl sudainuotos momentui pritaikintos dainos. Vėliau dalyviai atsisveikino su Ignu ir gana gausus palydovų būrys palydėjo velionį į Mount Hope kapinių krematoriumą, kur vėl buvo atliktos gedulo apeigos ir laidotuvių direktorius pasakė atsisveikinimo kalbą. Žmonos ir dukros vardu padėkojo visiems už suteiktas paslaugas šermenų ir laidotuvių metu ir visus dalyvius pakvietė pietų į Beverly Hills restoraną, kur visi buvo pavaišinti ir tuo būdu jiems atsidėkota.

Taip buvo užbaigta paskutinė mielo Igno kelionė. Lai jo dideli darbai ir gražus gyvenimas būna mums pavyzdžiu kaip reikia gyventi, kad būti visų mylimas ir aukštai gerbiamas.

J. M-nė

Užuojauta

MIRUS

"Laisvės" administratorės Ievos Mizarienės sesutei Marian Brydone-Jack reiškiame giliausią užuojautą Ievai ir visiems kitiems velionės artimiesiems ir draugams.

"LAISVĖS" KOLEKTYVAS

LAIDOTUVIŲ DIREKTORIUS

Joseph J. Garszva

Undertaker and Embalmer

HAVEN HILL FUNERAL HOME, INC.

104-38 Jamaica Ave., Richmond Hill, N. Y. 11418
Telefonas: 846-1970

DETROIT, MICH.

NETEKOME ŽYMAUS PAŽANGIEČIO

Iš gyvųjų tarpo atsiskyrė dar vienas pažangus lietuvis. Liepos 14 dieną staiga nuo širdies smūgio mirė visiems gerai žinomas detroitietis Ben Wardo (Varneckas). Nors jis jau keli metai sirgo namuose su "stroke," bet kuomet užėjo šie dideli karščiai Detroite, velionis staiga susirgo, buvo nuvežtas į ligoninę ir greit mirė nuo širdies smūgio.

Buvo pašarvotas Charles R. Step laidotuvių koplyčioje ir jo kūnas sukremuotas liepos 18 d. Kadangi Ben Wardo buvo populiarus pažangus lietuvis, į laidotuves susirinko daug žmonių. Atsisveikinimo prakalbą gražiai pasakė Servit Gugas, LDS nacionalinis prezidentas. Po atsisveikinimo visi dalyviai buvo pakviesti pietų į Detroito Lietuvių klubą. Skanius pietus prirengė Pat ir Mike Stunskai ir Antoinette Garelis, jiems padedant Emma Rye ir Alfons Rye.

Velionis gimė 1885 m. kovo 31 dieną ir buvo 92 metų amžiaus, kai mirė. Jo mamytė mirė Varnų kaime, kai jis buvo apie penkių metų amžiaus. Jo tėvelis greit apsivedė ir kai velionis buvo apie septynių metų, išėjo tarnauti kaipo piemenukas. Vėliau, būdamas apie 16 metų amžiaus, vienas išvažiavo į Argentiną. Ten jis dirbo geležinkelininku.

1913 m. atvažiavo į JAV ir apsistojo Leechburg, Pennsylvania, kur gavo darbą plieno dirbtuvėje. Pagaliau nuvažiavo pas savo pusbrolį į St. Clairville, Ohio, netoli Columbus miesto ir Wheeling, West Virginia. Tuojau gavo darbo anglių kasyklose. Susitiko gražią merginą Adelę Prunckevičiūtę ir su ja apsivedė 1922 m. lapkričio 25 dieną.

Velionis gyveno anglių kasyklų namuose ir kuomet darbininkai bandė suorganizuoti profsąjungą (uniją), išėjo streikuoti ir streikavo 17 mėnesių, iki darbdaviai atvežė 500 streiklaužių iš pietinių valstijų. Streikas buvo sulaužytas. Darbininkai buvo išmesti iš gyvenimo namų. Vaikai ir moterys buvo persekiojami ir reikėjo išvažiuoti ieškoti kito darbo. Velionis atvažiavo į Detroitą 1928 metais ir greit gavo darbą Fordo dirbtuvėje, kur išdirbo 25 metus iki išėjo į pensiją.

Velionis Ben Wardo buvo pažangus, susipratęs darbininkas. Būdamas Pennsylvania valstijoje, susitiko su lietuviais ir organizavo pirmą LLD kuopą. Atvažiavęs į Detroitą, tuojau įstojo į pažangias organizacijas. Skaitė pažangius laikraščius "Laisvę," "Vilnį" ir "Liaudies balsą" ir kt. Jis mokėjo vadovauti, taigi buvo pirmininkas LLD 188 kp. ir LDS 86 kp. Hamtramcke (Detroito priemiestis) nuo atvažiavimo į Detroitą iki mirties.

Jo žmona Adelė nepasiliko nuo jo ir ji tuo pat kartu tose organizacijose buvo finansų sekretorė. Buvo didelis veikimas Detroito priemiestyje Hamtramcke. Velionis pagelbėdavo su parengimais ir pastatė visokius veikalus; jo žmona Adelė visuomet būdavo suflerius. Kuomet Hamtramcko lietuvių kolonija sumažėjo, LLD 188 kuopa susivienijo su LLD 52 kuopa Detroite ir abu Wardo buvo šios kuopos nariai. LDS 86 kuopa dar gyvuoja; velionis iki mirties buvo jos pirmininkas, o jo žmona paskutiniu laiku užėmė iždininkės vietą. Ir nuo pat atvažiavimo į Detroitą abu Varneckai dirbo lietuvių organizacijose, o Adelė visus tuos metus buvo Detroito pažangių laikraščių vajininkė iki susirgo jos mylimas vyras Ben.

Velionis mirdamas paliko dideliame nuliūdime savo mylimą žmoną Adelę Wardo, marčią Joan Wardo (jo vienatinis sūnus Albert jaunas mirė Detroite 1964 m. liepos 17 d.), anūkus Kenneth ir Larry ir anūkę Sue; taipgi dvi žmonos sesutes Blanche ir Isabelle, gyv. New Jersey valstijoje; du žmonos brolius—Albert Prunckevičių, gyv. Clevelande, ir Antaną, gyv. Jersey City, New Jersey; daug kitų giminių ir draugų, kurie kartu su velionio priklausė LLD 52 kuopai, LDS 86 kuopai ir Detroito Lietuvių klubui.

Reiškiame didelę užuojautą velionio žmonai Adelei ir visiems giminėms bei draugams. Ben Wardo mus paliko, bet jo ir jo nuveiktų darbų mes neužmiršime.

Stefanija

Už teisę žinoti apie gydytojų praktiką

Albany, N. Y. — Valstijos seimelyje yra pasiūlymas, vadinamas Statement of Practice Bill (6209), kuris turėtų būti seimelio priimtas ir padarytas įstatymu. Jis visiems naudingas. Jame reikalaujama, kad kas dveji metai pildydami registracijos blankas, visi gydytojai paaiškintų savo praktiką, tai yra kiek iš klientų eina už paslaugas ar jie priima ar nepriima Medicare arba Medicaid ligonis, ir nurodytų savo ryšius su ligonine bei klinika.

Tokia informacija padėtų gerus, nuoširdžius gydytojus atskirti nuo taip vadinamų "šundaktarių."

Pramogų kalendorius

RUGSĖJO 25 D.

Niujorko Lietuvių Moterų Klubas rengia filmų rodymo popietę. Stefanija Masytė iš Detroito rodys jos susuktus filmus jai viešint Lietuvoje. Pelnas skiriamas "Laisvei."

Visam judėjimui nuostolis

ALBERTO MOREAU

New Yorkas. — Liepos 29 d. sulaukęs 80 mirė žymus darbininkų klasės veikėjas ir kovotojas Alberto Moreau. Velionis buvo portorikiečių tautos sūnus, Amerikos Komunistų Partijos Centro Kom. narys, 60 metų savo gyvenimo paaukojęs kovai už darbo liaudies reikalus. Albertas buvo nepaprastai malonaus būdo žmogus, visų, kurie tik jį pažinojo, gerbiamas ir mylimas.

New Yorkas, N. Y. — Miesto Sveikatos komisijonierius Fascal J. Imperato praneša, kad mūsų didžiajame New Yorke nuo 1970 m. liepos 1 d. iki 1976 m. gruodžio 31, net 489,394 moterys turėjo aborcijas.

Limelight on the Soviet Union

Dilbar Abdurakhmanova

Dilbar Abdurakhmanova is the chief conductor of the Navoi State Academic Opera and Ballet Theater in Tashkent, Uzbek SSR. This year Abdurakhmanova celebrates her 20th anniversary of professional creative activity. She is the first Uzbek woman to become the conductor of a symphony orchestra and has been awarded the title of People's Artist of the Uzbek SSR.

☆ ☆ ☆

Steel Workers in the Ukraine

Goethe used to say that figures do not rule the world but they show how the world is being ruled.

In 1918 the Soviet trade unions had 2,2 million members, in 1949—28,5 million, and now—113,5 million. Never and nowhere has the trade union movement developed as rapidly as under the Soviet power. **Ilse**